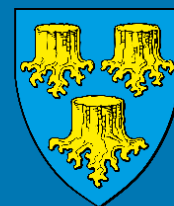

Pædagogisk læreplan for Ravnsholtklyngen 2020

Allerød
K o m m u n e

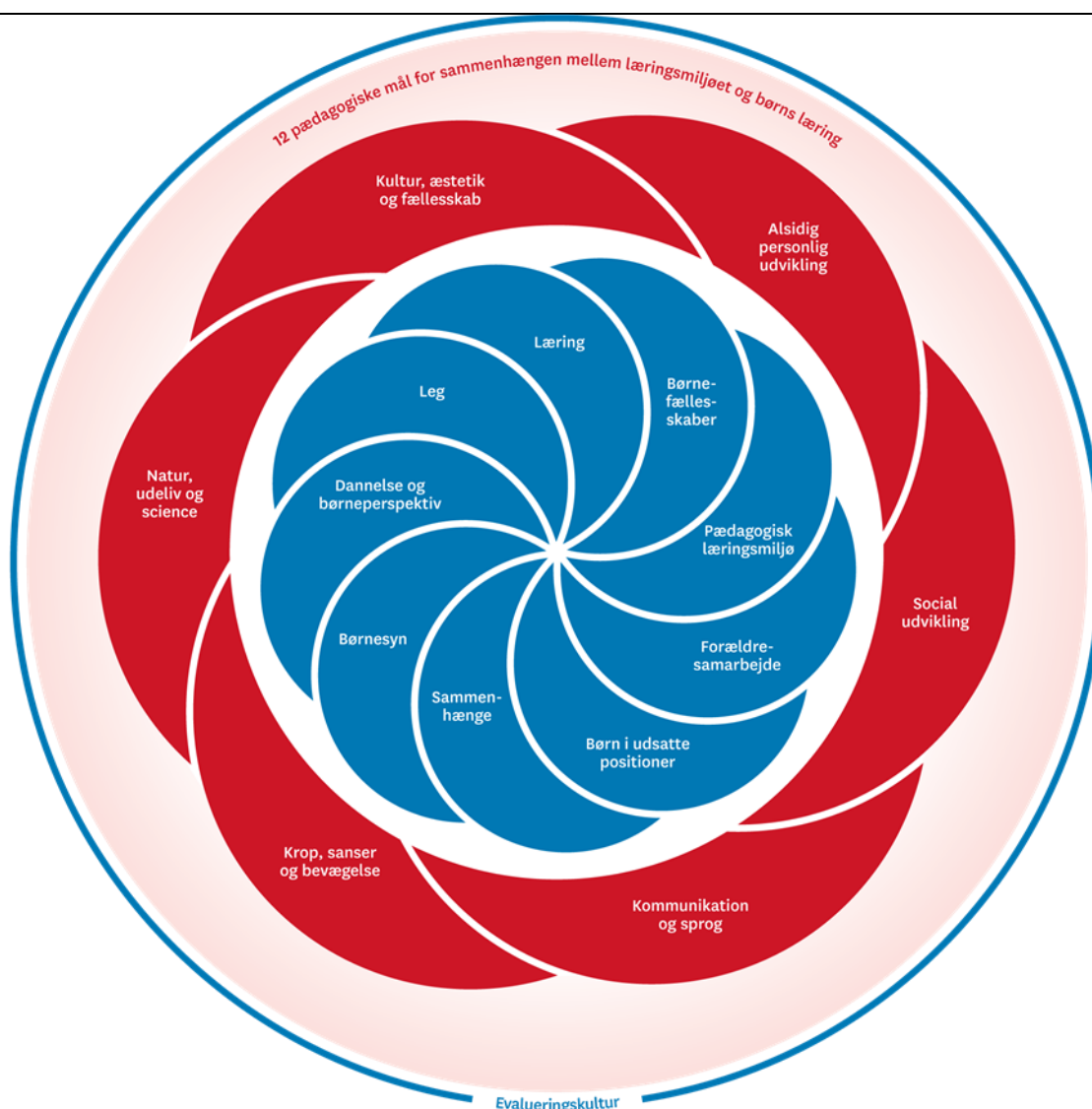
Børne og Unge politikken og det fælles Børne og Læringssyn i Allerød kommune skal ses som den lokale forankring af det nationale pædagogiske grundlag.

Det fælles Børne- og Læringssyn udgør derfor sammen med den pædagogiske læreplan rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Indholdsfortegnelse

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan	3
Hvem er vi?	4
Pædagogisk grundlag	5
Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber	6
Pædagogisk læringsmiljø	8
Samarbejde med forældre om børns læring	13
Børn i udsatte positioner	14
Sammenhæng fra hjem til dagtilbud samt overgange til børnehave og skole	17
Inddragelse af lokalsamfundet	20
Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø	22
De seks læreplanstemaer	24
Alsidig personlig udvikling	24
Social udvikling	28
Kommunikation og sprog	30
Krop, sanser og bevægelse	34
Natur, udeliv og science	37
Kultur, æstetik og fællesskab	40
Evalueringskultur	45

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i:

- det fælles pædagogiske grundlag, **der i Allerød er defineret og forankret i det fælles børne- og læringssyn,**
- de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse

samt den tilhørende bekendtgørelse. I

Allerød ses §7 formålsparagraffen i dagtilbudsloven som central for arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan og vi bruger den til at beskrive kerneopgave i dagtilbuddene: *Fremme børns udvikling, trivsel, læring og dannelse, gennem trygge og pædagogiske læringsmiljøer, hvor legen er grundlæggende og der tages udgangspunkt i børneperspektivet.*

Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold.](#)

Hvem er vi?

Ravnsholtklyngen er et stort børnehus som blev indviet den 23. maj 2016. Vi er fire mindre institutioner som er blevet lagt sammen. Fuglehuset blev etableret den 1. november 2018 og hører under Ravnsholtklyngen. Huset ligger på egen matrikel i forlængelse af skolen og klyngens parkeringsplads. Vi er i alt fem afdelinger i børnehuset med fokus på "det små i det store". Vi har derfor valgt at have fem forskellige afdelinger med hvert deres særkende som tilgodeser mange ønsker og muligheder inden for dagtilbudsområdet. I afdelingerne arbejdes der tæt sammen omkring traditioner, ude liv samt overgang til skole for vores kommende skolebørn.

I Ravnsholtklyngen er det vores vision at skabe høj faglig kvalitet i et professionelt læringsfællesskab. Vores intention er at kunne videns dele og inspirere hinanden på tværs i klyngen med vores forskellige profiler. Vi har et fælles værdisæt, som bygger på en anerkendende, refleksiv og demokratisk tilgang i udøvelsen af vores pædagogiske praksis. Vi har fokus på barneperspektivet, og vil gerne sikre, at alle børn er en del af et fællesskab, hvor der sker læring og udvikling for det enkelte barn. Vi skal i samarbejde med forældrene gøre børnene robuste til at møde de udfordringer, som de møder på deres vej gennem livet.

Børnehuset ligger tæt på natur, skov og Kratbjergskolen. Det at vi ligger så geografisk tæt op af skoven, gør at vi får brugt skoven rigtig meget, ligesom vi bruger lokalområdet til mange ture og spændende oplevelser uden for institutionen.

Vi har et tæt samarbejde med skolen omkring besøg og overlevering af skolebørn. Vi vil i samarbejde med forældrene sikre, at der er en god overgang fra dagtilbud til skole ved at udvikle og understøtte børnenes lyst til at lære. Som noget nyt er vi begyndt at få besøg af nogle læsegrupper fra de mindre årgange, som kommer og læser højt for vores børnehalebørn.

Ravnsholtklyngens afdelinger:

Skovsneppen er en skovbørnehave med plads til 44 børn, og som går i skoven hver dag.

Søagerens børnehave med plads til 40 børn, hvor de har en struktur med en udegruppe og en hjemmegruppe. Således går den ene gruppe på tur hver uge med oplevelser enten i skov, i nærmiljøet i kulturinstitutioner eller andet. Den anden gruppe er hjemme og udnytter de nye læringsrum, som pt. er under udarbejdelse.

Grøftekantens børnehave med plads til 40-46 børn. I børnehaven ligger Grævlingestuen som er en mindre basisgruppe til børn med særlige behov, med eget grupperum. Der er pt. 6 børn i gruppen. Disse børn er inkluderet med de øvrige børn mest muligt.

Grøftekantens vuggestue med plads til 44 børn, fordelt i 4 børnegrupper.

Fuglehuset er en vuggestue med plads til 33-36 vuggestuebørn fordelt i 3 børnegrupper.

Pædagogisk grundlag

I Allerød Kommune er der udarbejdet et fælles Børne- og Læringssyn, der indrammer kommunens Børne- og Unge politik. Nedenfor er pointer fra det fælles Børne- og Læringssyn indskrevet med rødt. Det har vi gjort for at vise hvordan det nationale pædagogiske grundlag er forankret i Allerød Kommune lokale Børne- og Læringssyn.

”De centrale elementer er:

Børnesyn. Det at være barn har værdi i sig selv. Vi har fokus på barnets ressourcer

Dannelse og børneperspektiv. Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse. For at nå målet vil vi arbejde for at alle børn og unge systematisk udfordres og understøttes i deres syn på sig selv, fællesskaberne og livet. Vi har fokus på at understøtte børn og unges dannelsesprocesser og sætter hurtigt, effektivt og målrettet ind, når børn og unge har brug for særlig opmærksomhed eller hjælp i dannelsesprocessen.

Leg. Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.

Læring. Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret. Faglige, personlige og sociale kompetencer er lige vigtige.

Børnefællesskaber. Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for. Vi arbejder i og med fællesskaber der påvirker hinanden og fremmer udvikling for alle. Vi arbejder med chancelighed og inkluderende fællesskaber

Pædagogisk læringsmiljø. Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring. Det enkelte barns muligheder for at lære, at trives og udvikle sig forudsættes af de rammer og den kontekst han/hun indgår i. Læringsmiljøerne skal give børn mulighed for at forfølge, engagere og fordybe sig i det de er optaget af. Vi har fokus på pædagogisk refleksion og kvalitetsarbejde. Vi er altid i refleksion over egen praksis og bruger børnenes feedback til altid at videre udvikle vores egen og fælles praksis.

Forældresamarbejde. Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring. Forældrene er de vigtigste aktører i børnenes liv. Vi har fælles ansvar for barnets trivsel, læring og udvikling.

Børn i udsatte positioner. Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.

Sammenhæng til børnehaveklassen. Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

Først forholder I jer til de fem elementer:

- Børnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber.

I kan beskrive elementerne samlet eller hver for sig.

De øvrige elementer i det pædagogiske grundlag skal ifølge loven fremgå særskilt af den pædagogiske læreplan. Disse elementer forholder I jer til lidt senere.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

I forbindelse med implementering af den nye dagtilbudslov og den styrkede pædagogiske læreplan, har lederne gennemgået tre læringsdage sammen med forvaltningen.

Underviseren Margrethe Andersens gav det råd at daginstitutionerne skulle vælge at have fokus på et enkelt eller to dele i det pædagogiske grundlag ad gangen. Det råd har institutionerne fuldt i deres implementerings strategi for den styrkede pædagogiske læreplan. Og fokus områderne beskrives her kort med pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

De punkter der ikke har været i fokus efterleves som beskrevet i ”Den styrkede pædagogiske læreplan, rammer og indhold”

Børnesyn

Ravnsholtklyngen arbejder ligesom resten af Allerød Kommunes skole- og dagtilbud ud fra ”Det fælles Børne- og Læringssyn” fra 2017.

Børne- og læringssynets 4 dimensioner:

- Vi er fælles med barnet og familien om læring, trivsel og udvikling
- Fokus på barnets eller den unges ressourcer og kontekstens betydning
- Vi arbejder på chancelighed, fællesskaber og inkluderende læringsmiljøer
- Pædagogisk refleksion og kvalitetsarbejde

Børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø.

Da vi som personalegruppe og ledelse har været en del af tilblivelsen af det fælles børne- og læringssyn, og dermed har haft det tæt inde på livet, da det blev udarbejdet, er det en grundlæggende del af forståelsen for kerneopgaven.

Børnesyn, leg, læring, dannelse og børneperspektiv bliver beskrevet under de forskellige læringstemaer.

I Ravnsholtklyngen har vi især fokus på Børnefællesskaber.

Sociale relationer er en forudsætning for at kunne trives i relation med andre. Sociale færdigheder er noget der skal læres og som skal øves. De små lærer af de store og de store lærer de små, og hjælper dem.

Pædagogerne hjælper børnene med at mestre balancen mellem egne behov og at tage hensyn til andres behov.

Børnene skaber sociale relationer i fælles oplevelser gennem leg og aktiviteter planlagt af pædagogerne, samt i de daglige rutiner.

Pædagogisk læringsmiljø

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

Børnesynet i danske dagtilbud tager udgangspunkt i, at det at være barn har en værdi i sig selv. Legen er grundlæggende for børns sociale og personlige læring og udvikling. Le- gen fremmer bl.a. fantasi, virkelyst, sprog, nysgerrighed, sociale kompetencer, selvværd og identitet.

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes? I dagtilbudslovens §8, stk. 2 står der følgende: ”Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunkt for arbejdet med børns læring.”

I Ravnsholtklyngen vil vi sikre et læringsmiljø som er inkluderende ved at det pædagogiske personale sammen har fokus på:

Hvordan vi skaber læringsmiljø i alle vores rutiner, leg og aktiviteter dagen igennem. Et læringsmiljø som tager udgangspunkt i både det enkelte barn og børnegruppen.
Relationen mellem barn/voksen og barn/barn.

Refleksion som tager udgangspunkt i barnets perspektiv, hvor den voksne kan justere sin praksis i forhold til barnet.

Børn lærer noget i alle situationer. I de strukturerede aktiviteter f.eks. dialogisk læsning, hvor læring består i at sidde stille, vente på tur med at sige noget, sidde så alle kan se, udvikle sproget osv. Det kan være i hverdagssituationer, som at sige farvel, tage tøj af og på, dele, lytte, spise mm. Derfor er det vigtigt at vi er opmærksomme på det læringsmiljø vi tilbyder og at vi voksne i alle situationer er rollemodeller - gode som dårlige, børn lærer af det hele.

Læringsmiljøet skal give alle børn lyst og mulighed for at deltage og dermed udvikle sig. Vi skal som voksne være åbne overfor hvad børnene er optaget af, samt kunne følge deres spor så vi kan stimulere deres mulighed for at undersøge og eksperimentere. Vores pædagogiske praksis skal derfor være en balance mellem vokseninitierede læringsmiljøer med fastsatte mål og børneinitierede aktiviteter med mulighed og plads til leg. Vi skal som voksne udfordre børnene til deres nærmeste udviklingszone både individuelt og i fællesskabet.

Vi skal have for øje at alle skal være en del af vores fællesskab for det er i fællesskabet børnene lærer og udvikler sig. Spørger man børnene er det de andre børn som betyder mest, så vi skal give børnene mulighed for at skabe relation til hinanden. I alle vores læringsmiljøer er der fastsatte mål for hvad barnet skal lære men hvor der også skal være plads til at barnet kan lege sig igennem alle dagens rutiner og aktiviteter.

Det pædagogiske personale må være indstillet på at justere sig hele tiden i forhold til at være omkring børnene i rollen som igangsætter, støttende eller observerende. Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes

Det er vigtigt at barnet får en god og tryk aflevering med nærværende voksne, hvor vi vinker med barnet og har tid til et kram, hvis det er det barnet, har behov for. Vi er opmærksomme på børnenes behov fra de kommer og til de går hjem. Vi tilbyder inspirerende læringsmiljøer f.eks. dukkekrog, køkkenkrog, mulighed for at tegne eller lave puslespil, lege med Lego, holde samling, motorik, være ude osv. Alt sammen fordelt mellem børneinitierede og vokseninitierede aktiviteter, men altid med fokus på barneperspektivet og at være i øjenhøjde med børnene. Vi arbejder med mere organiserede læringsrum med udgangspunkt i læreplanstemaerne f.eks. starter en tur på legepladsen med et læringsrum i garderoben, hvor børnene øver at tage tøj på, være sammen, vente på tur, udtrykke behov for hjælp osv.

I vores læringsmiljø, tager vi højde for børn i udsatte positioner. Alle børn kan i perioder være i en udsat position, så læringsmiljøer skal altid tilrettelægges, så der tages højde for, at alle børn kan være en del af det. Indretning af legezoner og læringsmiljøer tager afsæt i vores aktuelle børnegruppe. Vi har øje for det enkelte barn i samspil med den øvrige gruppe, så alle børn har lige deltagelses muligheder for at indgå i positive børnefællesskaber.

Alle børn skal opleve at deres dag indeholder glæde, anerkendelse, fællesskab og succesoplevelser. Derved motiveres barnet til at øve sig og prøve noget nyt. Dette er en forudsætning for at den optimale udvikling, læring og socialisering kan finde sted for barnet.

Leg og læring

Legen har en værdi i sig selv og er en gennemgående del af det pædagogiske grundlag i Ravnsholtklyngen. Legen er central for udvikling af sprog, fantasi, selvværd, identitet, sociale kompetencer, virkelyst mv. – og dermed nødvendig for børns læring, kreativitet og evne til at skabe. Leg og læring er for barnet en helhed og ikke noget, der kan skelnes imellem eller adskilles.

Barnets leg er grundlæggende for barnets udvikling og egen meningsdannelse. Derfor har legen en værdi i sig selv og er en gennemgående del af det pædagogiske arbejde,

der udføres i Ravnsholtklyngen. I leg skaber børn en verden af mening og værdier og deler herigennem livsverdener med andre børn. I legen sker konstante forhandlinger, hvor reglerne hele tiden bliver genforhandlet og aftalt. Leg karakteriseres ved fantasi, spænding, nye opdagelser, lyst og engagement, det at få øje på hinanden og hvor kreativitet, sprog og kropslige udtryk (ex mimik) er flettet ind i hinanden.

Et godt legeliv er betydningsfuldt for at danne børnefællesskaber. Leg, dannelse og læring sker i et socialt samspil med andre børn og voksne i Ravnsholtklyngen. Leg er grundbund for relationer, og pædagogen skal have en opmærksomhed på, hvordan legefællesskaberne blandt børnene udvikler sig.

Mange børn leger spontant og af sig selv, alene, parallelt eller sammen med andre. Nogle gange skal legen støttes, guides og rammesættes, for at alle børn kan være med og at legen udvikler sig positivt for alle børn. Det er derfor pædagogens ansvar at være opmærksom på, at alle børn trives i- og er aktivt deltagende i legen. Det er pædagogen, der skaber rammerne for legemulighederne gennem indretningen og for de etiske regler, børnene får skabt for deres leg, og hvordan man løser konflikter og håndterer interessemodsetninger.

Pædagogen kan evt. rammesætte legen, så alle børnene trives i deres rolle, prøver nye roller og sociale kombinationer og har en oplevelse af at være med. Rammesatte lege kan tage udgangspunkt i, at børn og voksne i en demokratisk proces reflekterer over, hvad og hvordan legen kan udformes og udvikles, så pædagogen sikrer deltagelsesmuligheder for alle børn. Disse lege åbner også mulighed for at inddrage de børn, der eventuelt står uden for legen. Derudover bliver børns spontane og selvorganiserede leg både anerkendt, respekteret og prioriteret højt i hverdagen i Ravnsholtklyngen.

Ovenstående praktiseres i Ravnsholtklyngen ved at pædagogen indtræder i forskellige positioner i legen:

Foran barnet - (Voksen indleder)

Pædagogerne arbejder foran barnet, når de vælger hvilke læreplanstemaer børnegruppen skal arbejde med, når de beslutter hvilke pædagogiske metoder, de vil anvende, og hvordan læringszonerne indrettes.

Pædagogen er foran børnene når pædagogen i praksis viser børnene, hvordan man kan gøre, når man leger med toget på togbanen, hvordan man kan øve sig i at gynge på gyngegen ude på legepladsen, og hvordan man kan bygge med legoklodser og magneter. Pædagogerne går foran, når de introducerer børnene til nye legestrategier og viser børnene, hvordan man kan "være far" i legen, ved aktivt at deltage i legen.

Ved siden af barnet - (Barn indleder, men voksen udvider)

Pædagogerne arbejder ved siden af børnene, når de i den pædagogiske praksis støtter børnene i det, børnene er optagede af, er i gang med at øve sig på og/eller noget de eksperimenterer med. Pædagogerne stiller nysgerrige spørgsmål, byder evt. ind med noget i legen: "Jeg har en kasse, I kan bruge til de dyr, I har fundet".

Pædagogerne er ved siden af børnene, når de sidder på gulvet og triller bolden tilbage, når det lille barn ikke kan nå den, eller bekræfter barnet, når det får øje på sig selv i spejlet. Pædagogerne er ved siden af børnene, når de ikke har forberedt alting inden en aktivitet går i gang, men fx. lærer at køre med fjernstyrede biler sammen med børnene, eller at spille et nyt spil, hvor børn og voksne sammen lærer reglerne samtidigt. Pædagogerne er ved siden af børnene, når de observerer og giver ideer på sidelinjen.

Bag ved barnet (Barn indleder)

Pædagogerne er bag ved barnet, når de er observerende på børnenes leg, og når de er lyttende til, hvad børn taler med hinanden om. Når børnene får mulighed for at være i dialog med hinanden, uden den voksne er en del af dialogen, men lyttende.

Pædagogerne er bag ved børnene, når børnene kan vise, hvad de er interesserede i, hvad de øver sig på, hvad deres initiativ er, og når de leger med de andre børn. Pædagogerne er bag ved børnene, når de skaber gode legerum for børnene, til forskellige former for leg og sikrer gode betingelser for leg.

Pædagogens rolle i legen

Pædagogen har som nævnt 3 væsentlige positioner når det gælder børns læring og udvikling, foran - ved siden af og bag ved barnet. Ser vi specifikt på legen, kan vi som pædagoger have en forventning om, at børnene selv mestrer leg, uden at vi som voksne blander os. Når voksne bidrager til børns leg og legerelationer, bringer de nemt børnene i et dilemma.

De børn, der leger, vil forsøge at beskytte legen, men samtidig forsøge at tilpasse sig de voksnes verbale eller kropslige bidrag til legen. Der er ikke den samme mulighed i relationen med den voksne, som med de andre børn for at lære af hinanden, fordi voksne og børn hverken har samme status eller udviklingsniveau.

Derfor skal man passe på, at pædagogen ikke forstyrrer legen, fx gennem at ville lære børnene noget, som pædagogen synes er vigtigt. Det er derfor afgørende at pædagogen altid er bevidst om, at legen har en værdi i sig selv og tager udgangspunkt i barnets perspektiv.

Legepladsen og udelivet som læringsrum

Vi er bevidste om at indrette legepladsen så børnene har mulighed for at benytte forskellige læringsmiljøer derude. Det gør vi i Ravnsholtklyngen ved, at det er de voksne som skal skabe det gode frirum og de differentierede legeværksteder på legepladsen.

- Vi har etableret små rum i det store, der indbyder til forskellige typer leg
- Vi har etableret steder, hvor det er muligt at fordybe sig uden voksenindblanding.
- Vi er bevidste om at skabe steder som er mulige at ændre på alt efter børnenes behov.
- Vi giver børnene muligheder for at bygge og skabe på legepladsen
- Vi har fokus på at tage mange kreative former for leg indefra med udenfor
- Vi har adgang til dyr (insekter osv.), planter, træer og buske, og arbejder gerne med udeværksteder

I Ravnsholtklyngen skaber vi et læringsmiljø på legepladsen ved at sætte rammen for de små oaser af læringsrum til børnene. Vi følger barnets spor og deres initiativer og viser interesse og nysgerrighed. Det gør vi ved at rammesætte børnenes leg, alt efter behov. Vi taler med børnegruppen om, hvad de kunne tænke sig at lege ude på legepladsen.

Derudover har vi øje for de børn der har behov for at få hjælp til at komme ind/ud af en leg og herefter bliver barnet bedre til selv at skabe rammerne for at komme ind/ud af en leg. Dannelse og børneperspektiv er efter vores mening i Ravnsholtklyngen hovedessensen i begrebet leg, for det fører som nævnt tidligere mange gode færdigheder med sig.

I Ravnsholtklyngen har vi ret mange forskellige mobile samt stationære legeredskaber på legepladsen, hvor kun fantasien sætter grænser for legen. Vi har mælkekasser, sand-lege-tøj, div. køretøjer, bolde, kridt, brædder, gamle bildæk, trampoliner, og andet som kan benyttes som byggematerialer. Ting og materialer som kan bruges i børnenes leg – Vi ved, at børnene bruger deres fantasi og bygger, og gennem konstruktionslege eksperimenterer og afprøver ideer.

En legeplads skal ikke være farlig, men gerne udfordrende. Det betyder, at vi giver plads til vilde lege og varierede legemiljøer, med fleksibel indretning som kan ændres for at følge børnenes spor og deres leg.

Et andet vigtigt element i Ravnsholtklyngen for en god legeplads er adgang til natur og naturfænomener. Vi har mange træer og buske, bakker man kan løbe op og ned ad, gamle rådne træstubbe fyldt med kravl, bær man kan smage på, snegle vi kan kigge på. Vi er i gang med at etablere højbede rundt omkring på legepladsen i de forskellige afdelinger, derved kan børnene få ejerskab i processen fra jord til bord. Vi har også bålhytten på den store legeplads og bålpladsen over ved det store cykelskur, hvor vi kan bruge det vi dyrker til at lave mad over bål med.

Ved at bruge Naturen kan vi være fælles om at undres, udforske, se, høre, lytte, og blive klogere. Vi kan eksperimentere – hvad er hurtigst en snegl eller en regnorm (Det var regnorm for sneglen faldt i søvn). Naturen er en udtømmelig kilde til forundring og til at skabe og pirre nysgerrigheden – nysgerrighed er godt, for når man er nysgerrig, så lærer man.

Ved at tænke i små oaser på legepladsen giver det let adgang til områder med tid til fordybelse, områder til cykling, områder til konstruktionslege. Kan der evt. indrettes et udeværk-sted, hvor man kan tegne, lave perle, spille spil – næste alt man laver indenfor kan også laves uden for. Den frie leg gør børn demokratiske.

Ravnsholtklyngen værner vi om og beskytter børnenes ret til den fri leg – den frie leg er meget vigtig for børns sunde trivsel og udvikling. I børnenes fantasileg og rollelege udøver de færdigheder i socialt samspil, samarbejde, lydhørhed, empati og forhandling

---

Samarbejde med forældre om børns læring

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

I Ravnsholtklyngen har vi stort fokus på forældresamarbejde. Nedenstående er eksempler fra vores afdelinger:

Forældresamarbejdet i det daglige:

- Daglig kontakt ved goddag og farvel.
- Dagbøger (på Intra), som skaber mulighed for hjemme at snakke om hvad der er sket i institution.
- Sociale arrangementer som sommerfest, julefest, skovture, lysfester mv.
- Forældremøder med faglige input som caféer og forældresamtaler med info om det pædagogiske arbejde med det enkelte barn.
- Samarbejde i alle vores forældreråd med fokus på den nære hverdag
- Forældreinddragelse som arbejdsdage og bestyrelsesarbejde.
- Tværfagligt arbejde som opstartsmøde med tilbud om deltagelse af sundhedsplejerske.
- Indkøring i vuggestue.
- Samarbejde om overgange mellem vuggestue/børnehave og børnehave/ skole.

Vi har på et forældremøde fortalt om hvordan vi arbejder med den nye læreplan. Helt konkret, har vi vist forældrene et læreplanstræ ud fra ”måltidet” med eksempler på hvad børnene lærer og får ud af et måltid og hvad der dertil hører. Dette i efteråret 2019. Vi har i hver afdeling hængt læreplanstræet op og haft dialog med især nye forældre om, hvad træet indeholder og den pædagogiske refleksion der ligger bag.

Vi fortæller løbende på intra hvad vi er optagede af og arbejder med. Vi lægger billeder op og skriver små dagbøger hver dag for at dokumentere børnenes hverdag. Forældrene kan bruge billederne og historierne i dialogen med deres børn når de kommer hjem. På den måde får forældrene mulighed for at kigge og tale med deres børn- også selvom barnet endnu ikke har et verbalt sprog.

I denne tid hvor forældrene ikke kan komme med indenfor pga. Covid19 er vi blevet gode til at lave udendørs opslag og appetitvækkere til dialogen, som nu skal foregå på en lidt anden måde i hverdagen. Det skaber tryghed.

Vi har på bedsteforældredage bl.a. haft stor glæde af at den enkelte bedsteforældre tager planter/ blomster med og i har plantet og siden fulgt med i, sammen med deres barnebarn, hvordan planten vokser og evt. gror bær eller spiselige krydderurter.

Forældresamtaler. Både opstartssamtaler med sundhedsplejerske og 3. mdrs. Samtale, overleveringssamtaler og trivselssamtaler efter behov. Vi bruger både materialet TRAS og video (ICDP) til vores forældresamtaler.

Personale og forældre i vores bestyrelse er i gang med at udarbejde et samarbejdsrapport, som skal tage udgangspunkt i følgende spørgsmål:

- a) Formulere kodeks for det gode samarbejde mellem dagtilbud og hjem... .. bestyrelsen (og hvordan kommer det i spil)
- b) De styrkede gode overgange i Klyngen: Fra hjem til inst., fra vg. til bh., fra bh. til skole.
- c) Hvordan kan personale og forældre samarbejde omkring børns læring i Ravnsholtklyngen? Hvordan kan forældre understøtte barnets læring i hjemmet?
- d) Formulere principper for: Ex.: dagtilbud/hjemsamtaler, forældres håndtering af ferieafholdelse, gå-hjem møder og andre specifikke tiltag til forældreinvolvering. Mulig samarbejde om skabelon til forældresamtale.

Vedr. a Bestyrelsen har besluttet, at åbenhed, kommunikation, transparens og dialog skal gennemsyre alle aktiviteter i klyngen. Bestyrelsen og ledelsen vil selv gå forrest i at praktisere denne beslutning.

Pga. Covid19 er det videre arbejde med denne opgave skubbet videre til den nye bestyrelse, som konstitueres her i november.

Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

At være et barn i en udsat position, betyder at man ikke har samme mulighed for deltagelse i fællesskabet og man er i risiko for at blive ekskluderet fra fællesskabet. Børn kan i kortere eller længere perioder være i udsatte positioner, afhængig af deres situation. Børn af anden nationalitet, religion, med svag socialøkonomisk baggrund eller børn med

fysisk/psykisk nedsat funktionsniveau. Det kan også være børn der i en periode har det rigtig svært pga. ex. sorg eller skilsmisse i hjemmet.

Det kan være et barn der har svært ved, at finde ud af hvordan man kommer ind i en leg, et barn der ikke har en ven, eller det kan være ens sprog ikke er aldersvarende, således at man ikke kan kommunikere med sine jævnaldrende.

Inklusion i Allerød: "Inklusion skal sikre, at alle børn og unge har adgang til miljøer, hvor de sammen med jævnaldrende har mulighed for at opnå læring og udvikling. Børn og unge med særlige behov skal ikke bare tåles og rummes. De skal indgå som ligeværdige med-lemmer i sociale fællesskaber i kommunens dagtilbud og skoler"

I vores klynge er alle børn unikke, og det er det pædagogiske personales ansvar at sikre, at alle børn oplever at være aktive deltagere i hverdagen i klyngen. For at opnå dette arbejder vi med inklusion og inkluderende fællesskaber.

Børn trives og lærer bedst i inkluderende fællesskaber. Det pædagogiske personale hos os, arbejder på at skabe rammer der giver alle børn de bedste forudsætninger for at deltage og udvikle sig i fællesskabet. Dette gør vi bl.a. ved at arbejde med differentierede fællesskaber, hvor vi opdeler børnene i mindre grupper når vi laver aktiviteter. På denne måde kan det pædagogiske personale bedre se børnenes individuelle ressourcer og tage højde for deres individuelle kompetencer og behov.

Alle børn bliver set og værdsat for deres særlige kvaliteter. Vores tilgang er at vi tilrettelægger og justerer vores aktiviteter så alle får mulighed for at deltage, samt at vi sammen-sætter en børnegruppe med afsæt i at udvikle venskaber og fællesskaber. Det er vigtigt for os at barnet gennem sin deltagelse og engagement i fællesskabet, altid bliver anerkendt af de øvrige i gruppen.

Nogle børn har svært ved at få adgang til legefællesskaber. Det kan fx være børn, der ikke formår at komme ind i et fællesskab, bliver ekskluderet fra fællesskabet eller ikke selv er interesseret i et legefællesskab. der derfor er det vores største opgave, at hjælpe og støtte op omkring disse børn. Dette kan vi gøre ved at veksle mellem at gå foran, ved siden af og bagved med henblik på at understøtte børnenes deltagelse i et legefællesskab. Vi støtter barnet i dets zone for nærmeste udvikling.

Børnene der har en basisplads hos os, har ex. en hverdag, der er bygget op omkring en fast daglig struktur, og hvor vi altid har mulighed for at trække os tilbage på en stue med et mindre miljø. I perioder kan der være børn der er nødt til at have døren lukket til den øvrige børnehave så vi i højere grad har mulighed for at arbejde målrettet med børnenes specifikke udfordringer. Det kan fx være børn, der har svært ved at sortere i indtryk, og som har brug for at blive skærmet, for bedre at kunne holde fokus på en bestemt opgave, en leg eller en spisesituation.

Det, at børnene har mulighed for at trække sig tilbage, gør at de bedre kan finde ro og gå på mod til at deltage i de større fællesskaber på legeplads og i fællesrum. Dette gælder selvfølgelig for andre børn end lige basisbørn. Det enkelte barn kan have brug for ro, at

kunne trække sig tilbage, at kunne "holde en pause" fra fælleskabet. Eller hvor der er behov for at vi støtter barnets kompetencer i en lille gruppe, så barnet på sigt har lettere ved at bidrage og deltage i de større sammenhænge.

I Ravnsholtklyngen er der basisgruppe med børn med helt specielle behov, som bedst kan tilgodeses i en mindre gruppe.

Når vi fx er på legepladsen understøtter vi basisbørnenes leg med de andre klyngebørn ved enten at starte en leg op og invitere andre børn med, eller hjælpe et barn ind i en igangværende leg. Pædagogens relation til de andre klyngebørn er en vigtig adgang til fælleskabet for børnene i basisgruppen

Rammen vil være individuel for det enkelte barn, men vil altid være så høj en grad af livskvalitet og så optimal en udvikling som muligt. Børnene på basispladserne inddrages i institutionens fællesskab og er medregnede som en værdifuld del af fælleskabet. Det betyder at vi som udgangspunkt deltager i alle aktiviteter med den øvrige børnegruppe i huset. Dette gør, at børnene i basisgruppen føler ejerskab for fællesrum og legeplads. Dette kan vi fx se, når børnene er på fællesområder, hvor de naturligt søger de legespots de godt kan lide, eller søger andre børn, som de enten har leget med før, eller en leg der ser spændende ud.

I basisgruppen arbejder vi både inkluderende i.f.t det fællesskab børnene har på Grævlingestuen, og det fællesskab børnene har med den øvrige klynge. På stuen støttes børnene i fælleskabet omkring frokost, samling og lege. De støttes i det fællesskab der er på stuen, som har en overskuelig størrelse for børnene.

I vores klynge arbejder vi tæt sammen med forældrene omkring deres barns trivsel og udvikling, og derfor prioriterer vi i hverdagen tid til en mere uddybende snak om deres barn, og vi vil også altid være parate med råd og vejledning, hvis dette ønskes. Vi arbejder løbende med TRAS/TRASMO (tidlig registrering af sprog/ sansemotorik), samt udarbejdelse af udviklingsbeskrivelse af barnet (Dansk pædagogisk udviklingsbeskrivelse)

I vores klynge har det pædagogiske personale tværfagligt samarbejde med relevante samarbejdspartnere herunder konsultative pædagoger, psykologer, sundhedsplejerske, logopæd og fysioterapeuter. Vi har mulighed for at bruge ressourceteamet i kommunen hver 6 uge, med henblik på at tilrettelægge en målrettet indsats og skabe de bedst mulige forudsætninger for udvikling og trivsel hos det enkelte barn.

Vi arbejder desuden med ICDP (International Child Development Program) Programmets grundlæggende mål er, at gøre voksne mere lydhøre over for børns behov, samt forbedre de voksnes evne til at møde børn på børnenes egne præmisser.

I gennem metoden "Læreplanstræet og Refleksionsbladet" kan der her samlet data, der målrettet beskriver hvordan jeres institution arbejder pædagogiske læringsmiljøer der tager højde for og involverer børn i ud-satte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.

(Tag afsæt i roden/træstammen og punktet Børn i udsatte positioner – gå op igennem læreplantræet og det læringsmiljø i har fokus på og overvej på, hvilken måde jeres aktiviteter understøtter de børn der er i udsatte positioner. Overfør aktiviteterne til refleksionsbladet og skriv jeres refleksioner og eksempler ned her.

Eksempler på hvordan vi i Ravnsholtklyngen sikrer at børn i udsatte positioner trives, udvikler sig og lærer i fællesskabet

- De voksne skaber et læringsmiljø, der tilgodeser de enkelte børn, så de kan inddrages i fællesskabet, f.eks. ved dannelse af mindre grupper.
- Der skabes et læringsmiljø med aktiviteter, hvor vi er bevidste om, at de enkelte børn udfordres i deres zone for nærmeste udvikling.
- Pædagogerne reflekterer og justerer deres valg af tiltag og aktiviteter i forhold til børnegruppen, således der hele tiden skabes mulighed for udvikling for de enkelte børn.
- Vi ser de enkelte børn og deres behov og anerkender dem, for dem de er.
- Forældrene inddrages, så barnet har den bedste mulighed for at udvikle sig og lære hjemme og i institutionen.

Sammenhæng fra hjem til dagtilbud samt overgange til børnehave og skole

I det fælles Børne og Lærings syn lægger vi stor vægt på den røde tråd i barnet liv. Vi har udviklet et tæt samarbejde med sundhedsplejerskerne, så der skabes bedst mulig sammenhæng for barnet når det starter i institution. Men der arbejdes også bevidst med at skabe trygge pædagogiske læringsmiljøer så der skabes sammenhæng i skift mellem grupper internt i institutionen

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.”
Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

Når et barn har fået plads i Ravnsholtklyngen, kontakter vi familien og tilbyder et forudgående møde med deltagelse af barnets sundhedsplejerske og den pædagogiske personale, der skal være barnets primærperson i starten. Det pædagogiske personale vil fortælle om pædagogikken i vuggestuen og hvordan det kan opleves i dagligdagen samt afstemme forventninger i forbindelse med opstartsperioden.

Vi vil endvidere indgå i en dialog om følgende spørgsmål:

- Hvordan vil I beskrive jeres barn? (hvilke personlighedsmæssige kendetegn har han/hun).
- Er der forhold som det vil være godt, at vi kender til? F.eks. familiemæssige forhold, sprog, allergier, infektioner, graviditet og fødsel.
- Hvad er barnet god til, og er der udfordringer det er godt at fortælle om i dagtilbuddet?
- Hvordan ser jeres barns vaner ud på dette tidspunkt i forhold til søvn, spisning etc.
- Hvordan er jeres barn derhjemme, hos bedsteforældre, hos venner, fremmede steder, i relation til andre børn (nysgerrig, initiativrig, afventende, forsigtig)?
- Hvilke forventninger har I til dagtilbuddet i forhold til den kommende opstart – er der særlige omstændigheder, der skal tages hensyn til?
- Hvilke tanker gør I jer som forældre i forbindelse med, at jeres barn skal passes af andre?

Dette for at opbygge gensidigt tryghed og sikre viden samt kendskab om barnet, familien og dagsinstitutionen. Familien tilbydes at komme på besøg inden start, så de kan se vuggestuen og møde personalet.

Det er vigtigt at barnets start i vuggestuen bliver en positiv oplevelse, derfor er det af stor betydning at forældrene har god tid til denne proces. Det pædagogiske personale tilpasser læringsmiljøet til barnets udvikling og rutiner. I den første tid oplever barnet mange nye sanser og indtryk i vuggestuen, som skal bearbejdes i hjemmets tryghed, så barnet forsat har mod og nysgerrighed på at udforske vuggestuelivet, så dette ligeledes bliver en trykbase i barnets liv, der skaber læring, udvikling, trivsel og dannelse.

Efter 3 måneder holder vi en opfølgningssamtale.

I Ravnsholtklyngen arbejder vi bevidst med at skabe trygge pædagogiske læringsmiljøer i sammenhæng med overgange i institutionen.

For barnet kan overgangen fra vuggestue til børnehave være en sårbar periode, der kræver en særlig opmærksomhed på barnets trivsel og tilknytning i overgangen. Det er derfor vigtigt, at det pædagogiske personale i vuggestue og børnehave har en fælles forståelse og et samarbejde, der understøtter muligheden for at give barnet de bedste betingelser. Vidensdeling og samarbejde skal sikre, at børnehaven har de bedste forudsætninger for at møde det enkelte barn, i sin udvikling. Dermed skaber det pædagogiske personale sammenhæng og genkendelighed i barnets liv.

De ældste vuggestuebørn mødes på tværs af afdelingen / klyngen, hvor det pædagogiske personale har planlagt et pædagogisk læringsmiljø, med aktiviteter der skaber læring, udvikling, trivsel og dannelse. Børnene danner sociale relationer til nye børn og voksne, samtidig med at de har kendte relationer i gruppen.

Børnene går på flere besøg i børnehaven sammen med en personale fra vuggestuen, for at børnene kan opbygge tryghed til børnehavens personale og de nye læringsmiljøer i børnehaven.

Vi afholder en samtale inden start i børnehaven, med deltagelse af barnets forældre samt pædagogiske personale fra vuggestue og børnehave. Ved denne samtale taler vuggestuens personale om barnet ud fra TRAS og TRASMO, der er pædagogiske redskaber til at synliggøre, hvor barnet er i sin udvikling. Dette er for at børnehavens personale kan tage udgangspunkt i, hvor barnet er i sin udvikling, ud fra en fælles og transparent dialog omkring barnet.

Sammenhæng til børnehaveklassen

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen?

Overgangen fra børnehave til Mini Sfo / skole er vigtig, for oplever barnet en god overgang, gavner det barnets læring, udvikling, trivsel og dannelse både i overgangsperioden og i deres fremtidige uddannelses- og livsforløb.

Den røde tråd i barnets læring i overgange, handler om, at det pædagogiske personale der modtager barnet bygger videre på det der allerede virker for det enkelte barn. Derfor er det vigtigt at det pædagogiske personale i børnehaverne får overleveret den viden, de har om det enkelte barn. Det er ligeledes vigtigt at mini SFO' ens personale oplever barnets i den vante kontekst i børnehaven.

I Ravnsholtklyngen har vi Ravngruppen, det er vores førskole gruppe, der har et tæt samarbejde med mini SFO' en på Kratbjergskolen afd. Ravnsholt. Ravngruppen mødes én gang ugentligt fra starten af september og frem til, at børnene skal starte i mini SFO. Ravngruppen benytter mini SFO' ens lokaler, så børnene lære deres kommende læringsmiljøer at kende, sammen med det pædagogiske personale de er trygge ved. Indskolingens pædagoger og lærer kommer ind og hilser på børnene, så de lige så stille bliver kendte ansigter.

I Ravngruppen er der fokus på det skoleforberedende arbejde, det pædagogiske personale skaber læringsmiljøer, der introducere børnene til og giver dem mulighed for at udvikle faglige færdigheder i form af leg med bogstaver, tal, mønstre og former. Dette understøtter børnenes sociale kompetencer og færdigheder som vedholdenhed og fordybelse. Derved forberedes de på at møde nye sociale og faglige sammenhænge med mod og tro på egne evner samt nysgerrighed.

I september og oktober afholder det pædagogiske personale og forældrene samtaler der tager udgangspunkt i et samarbejdsskema.

Samarbejdsskemaet udfyldes af institutionen, forældrene og barnet, med fokus på barnets styrker, potentiale og muligheder og hvilken pædagogisk tilgang der har bidraget positivt til barnets læring, udvikling, trivsel og dannelse. Barnets perspektiv er vigtigt og kommer til udtryk gennem et interview mellem det pædagogiske personale og barnet.

I foråret afholder vi overleverings samtaler med mini SFO' en / skolen, hvor det pædagogiske personale giver en mundlig overlevering af børnene samt samarbejdsskemaerne. I denne forbindelse kommer mini SFO personalet på besøg i børnehaverne, for at opleve

børnene i deres vante kontekst og mini SFO' en inviterer børnene på besøg en formiddag.

Børnene bliver efter ca. en måned i mini SFO inviteret til gensynsdag i børnehaven, så de kan fortælle om deres nye oplevelser og se deres børnehave igen.

Inddragelse af lokalsamfundet

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

I Ravnsholtklyngen ser vi lokalmiljøet som en væsentlig medspiller i det pædagogiske arbejde med, at skabe stærke læringsmiljøer og gode børnefællesskaber. Klyngen er placeret tæt op ad skoven, folkeskolen og den lille bymidte som byder på forskellige kulturelle oplevelser. Alle afdelinger inddrager lokalmiljøet i det pædagogiske arbejde.

For det enkelte barn betyder det, at dets erfaringsverden udvides og vi oplever, at besøgene i lokalsamfundet bliver en fælles referenceramme for børnene. Oplevelser drages med i børnefællesskaberne og i den spontane leg. Ligeledes kan der skabes en nysgerrighed, som vi sammen kan følge og blive klogere på.

Skoven

Klyngen er placeret lige op ad skoven og med en andel i det lokale naturcenter udgør den omkringliggende natur en stor del i brugen af vores lokalmiljø. Hver afdeling i klyngen besøger naturcenteret minimum to gange om året. Ved disse besøg har naturvejlederen planlagt et forløb, som hun guider og leger med børnene, samt får mulighed for at se hendes mere eksotiske dyr.

Et besøg i naturcenteret er noget børnene glæder sig meget til, og tiden efter et besøg er ligeledes præget af megen snak om hvad de oplevede. Disse snakke og oplevelser er vi nysgerrige på sammen med børnene, og lader vores hverdag præge af netop dette. Ud over disse besøg, så anvendes den omkringliggende natur også mere spontant og ud fra hvad barnet er optaget af i øjeblikket.

En pige der finder en blomst på legepladsen, og udbryder ”nu er det sommer”, blev begyndelsen på et længere forløb for vuggestuebørnene. Der blev kigget efter andre tegn på forår når stuen var på ture rundt i lokalmiljøet. Der blev udarbejdet samtalekort med billeder af de forskellige tegn, men også af det område de havde været. Meget af det børnene fandt blev også taget med tilbage udstillet på stuen.

Skolen

Da vi har skolen inden for få meters afstand kan vi i det daglige let følge med i skolelivet og hilse på de ældre børn som tidligere har gået i en af de forskellige afdelinger i klyngen. Vi oplever at børnene bliver meget glade når de møder de børn der er startet i skole, og det giver anledning til forskellige snakke om bl.a. skolelivet.

Endvidere har vi i vores førskole gruppe fået etableret et tæt samarbejde med SFO 'en. Vi benytter mini SFO 'ens lokaler én gang ugentligt fra uge 42 og frem til, at børnene skal starte i mini SFO i det efterfølgende forår. Når vi er i mini SFO 'en kommer indskolingens pædagoger og lærer forbi og hilser på børnene.

Dette samarbejdede og anvendelse af skolen, sikrer en god og tryk overgang. I forbindelse med at børnene kommer jævnligt på skolen, oplever vi ved SFO start at børnene er meget trygge i de nye omgivelser, og at de ligeledes allerede kender ansigter og navne på flere af de voksne.

Byen

Allerød bymidte ligger ligeledes inden for få kilometer og er et område vi i perioder besøger meget, særligt biblioteket. Brugen af biblioteket afhænger af hvad børnegruppen er optaget af og om der skal findes nye bøger til at udbygge den voksende nysgerrighed og underen hos børnene.

Ligeledes benytter vi også biblioteket meget i en periode, hvis vi har været inviteret til et arrangement som fx oplæsning på biblioteket. Ligeledes anvendes hovedgaden, busserne og s- toget til ture. Når vi er på ture rundt i byen oplever børnene, at der er tid til at vi kan stoppe op og være nysgerrige sammen. Vi får skabt en fælles forståelse for "hvad er Allerød" og hvad kan man og må man.

Ved juletid inviteres vi til den lokale kirke for, at høre juleevangeliet og synge forskellige salmer. En begivenhed der skaber sammenhæng mellem juletraditioner og lokalsamfundet.

Små ture i lokalmiljøet

Forskellige grupper børn går næsten dagligt små ture i lokalmiljøet. Her har vi megen fokus på, hvordan man skal begå sig i trafikken og de vigtige regler vi er nødt til at overholde.

Vi bruger vores el ladcykler, så vores vuggestuebørn kan komme vidt omkring. Vi tager hen og ser, hvor børnene bor, vi leger på forskellige legepladser, går til mindre vandhuller, bruger skolens boldbaner, besøger en anden institution m.v.

Udover at tage ud i lokalmiljøet, inviterer vi også ind til os. Vi inviterer forældre og bedsteforældre på besøg til særlige dage. Her kan børnene få mulighed for at vise deres hverdag frem, og alle de gode legesteder. Ligeledes kan børnene sammen med deres bedsteforældre få mulighed for at plante en blomst, som måske er købt i den lokale Kvickly. Kvickly er for mange af børnene en fælles referenceramme, som er skabt uden for institutionen og som vi ligeledes besøger sammen. Dette skaber en sammenhæng mellem institution, lokalmiljø og hjemme, som de yngste børn forholder sig til på forskellige måder.

Lokalmiljøet byder på mange gode muligheder for besøg og invitationer, og vi har derfor samlet forskellige forslag i et mindre idékatalog

---

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Det fysiske læringsmiljø

I Allerød Kommune var der for et par år siden et projekt, som fokuserede på det pædagogiske læringsmiljø. Indretningsdesigner Susanne Staffeldt var konsulent på projektet og besøgte alle institutioner og kortlagde deres pædagogiske læringsmiljøer og kom med sparring og gode ideer til indretning. Staffeldt lægger vægt på at rummene skal være let aflæselige for både børn og voksne, så det er let at se hvad der kan foregå i rummet. Således skabes der i stedet fokus på selve aktiviteten, hvilket skaber rum for en mere koncentreret leg.

I Ravnholtklyngen er vi derfra optagede af, hvordan vi kan skabe differentierede rum, fysisk aktivitet, aktiviteter børn/ voksne, legesteder børn/ børn samt stillesteder for børnene. Vi arbejder med at den måde vi indretter vores rum på skal afspejle pædagogikken.

Vi ved, at den måde vi indretter vores rum på påvirker vores adfærd og børnenes muligheder for god leg, fordybelse samt giver dem mulighed for at udvikle deres opmærksomhed. Ligeledes giver det os voksne mulighed for at have gode meningsfulde aktiviteter i gang, hvor rummenes indretning hjælper os som en vigtig rammesætning.

Eksempel fra én af vores afdelinger.

Vi arbejder i Søageren dette år med et projekt, der skal omdanne en afdeling fra integreret afdeling til ren børnehave. Her har vi i samarbejde med Susanne Staffeldt lavet en projektplan med målet at omdanne rummene, så de netop kan indeholde de differentierede rum. Vi er derfor i gang med at skabe et konstruktionsrum med plads til store bevægelser, et rum der fordrer til rollelege, en spisecafe og et fleksibelt rum til kreative aktiviteter inkl. et naturværksted.

Eksempel fra legepladsen.

Vi tager staffelier, dyr, madlavning, spil mv. udenfor og skaber nogen meningsfulde uden-dørs læringsmiljøer på legepladsen. Vi har fået bevilliget midler til etablering af udeværksted/ fleksible bålhytte med borde/ bænke. Denne skal være med til at skabe nye fysiske udendørs læringsmiljøer som understøtter pædagogikken.

Ligesom rummenes indretning har stor betydning er det æstetiske børnemiljø vigtig for børnenes udvikling og definering af rummene. Det har en stor betydning, hvad vi rent faktisk hænger på væggene. Bevidstheden om, hvad der hænger på væggene og ex. I hvilken højde det hænger, skal vi arbejde videre med. Eksempelvis indkøb af flere click rammer med børnekunst, hvor vi har respekt for det kunst børnene producerer, uden den voksne har været medskaber af produktet.

Begrebet æstetik i en bred betydning forstås som en naturlig del af hverdagens oplevelser. Det betyder at en æstetisk oplevelse kan ske overalt og i alt, hvor børn er sansende til stede. Det kan vi gøre ved at understøtte børns læring i kreative æstetiske processer ved at inspirere og tilbyde børn indtryk, som de kan bearbejde til et personligt og æstetisk udtryk. Børns kreativitet kan vi voksne fremme ved at skabe et miljø, der stimulerer børnene til at gøre opdagelser og udforske deres omverden. Den voksne kan facilitere spontane eller planlagte pædagogiske aktiviteter med henblik på at fremme børns æstetiske udtryk.

Vi bestræber os på at udstille børnenes produkter på en æstetisk måde, så børnene føler sig værdsat, set og anerkendt. Vi tænker over hvordan, og hvor meget og hvor længe der skal udstilles. Er der for meget kan det skabe uro og ligegyldighed. Æstetik handler også om at man løbende kasserer iturevne bøger og legetøj som er i stykker. Men at vi også lærer børnene at passe på tingene.

Et andet vedvarende opmærksomhedspunkt og refleksion er at sikre at rummene er ryddet op, det vil sige har vi sikret at de funktioner vi ønsker skal være tydelige i rummet rent faktisk er det? Er de egentlig indbydende, hænger der for mange ting i loftet, skaber det kaos for nogen børn, er der indbydende farver, hvordan ser vores vindfang ud osv.

Psykisk børnemiljø

Vi læner os op ad Allerød Kommunes Børne- og Lærings syn. Et af de vigtigste afsnit i dette grundlag er:

”At alle børn og unges skal stimuleres til, at de bliver så dygtige, som de kan og have mulighed for at realisere deres eget potentiale. Vi skal udfordre dem til at udvikle sig i trygge omgivelser med nærværende voksne.”

Det psykiske børnemiljø drejer sig om, hvordan børnene trives med hinanden og med de voksne. I et godt psykisk børnemiljø bidrager fællesskab, venskaber, tryghed, tillid, medbestemmelse og udfordringer til en positiv hverdag. Vi skal skabe trygge rammer. Når vi skal indfange børneperspektiv, skal vi som voksne forsøge at fastholde og forstå de tanker, oplevelser og opfattelser som barnet har af sit eget hverdagsliv. Det kan vi gøre enten direkte ved for eksempel at spørge børnene eller mere indirekte ved for eksempel at forsøge at forstå og fortolke børns handlinger, attitude og intentioner.

Det er her vi får øje på, hvorvidt børnene selv oplever et godt psykisk børnemiljø. Er der noget i det psykiske børnemiljø, der ikke er hjælpsomt, er vi forpligtede til at reflektere over egen praksis, de læringsmiljøer vi stiller til rådighed eller om vi i konteksten faktisk har nogen fastholdende faktorer, der giver børnene et dårligt psykisk børnemiljø. Når vi har fundet ud af hvor det er nødvendigt at sætte ind laver vi et "skema til handling", som netop forpligter os til at ændre pædagogisk praksis.

Alle børn i Ravnsholtklyngen har krav på trygge rammer, trivsel, udvikling og reflektive voksne, der kan være med skabere af det positive psykiske børnemiljø. Vi berører emnet i flere læreplanstemaer i denne læreplan.

De seks læreplanstemaer

"Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

"Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

I Allerød kommune har vi et fælles børne- og læringssyn som er funderet på en forståelse af at læring, udvikling og trivsel udvikles både i praksis, gennem relationer, i fællesskaber og når børnene er medskabende af de aktiviteter, som de deltager i. Læring skal forstås bredt, dvs. at vi alle er i læring hele tiden.

I Ravnholtklyngen arbejder vi med at understøtte vores børns muligheder for at lære sig selv og andre bedre at kende og herigennem blive fortrolig med sit og andres potentialer. Dette gøres gennem de pædagogiske læringsmiljøer, som vi tilrettelægger for individet og fællesskabet. Ved hjælp af metoder som skema til handling, refleksions-bladet (som vi har videreudviklet), læreplanstræet og ICDP indsamler vi information til videreudvikling af vores læringsmiljøer.

Vi har valgt de 4 kompetencer: engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber da det er med til at styrke chancelighed og samfundsduelige børn. Det kræver nogle pædagogiske læringsmiljøer af høj kvalitet. De bliver beskrevet til sidst under læringsmiljøer, men først beskriver vi hvad vi skal arbejde med hos os i Ravnholtklyngen.

Engagement hos det enkelte barn udvikles, når de indgår i relationer med betydningsfulde andre, hvor de oplever sig respekteret, passet på og værdsat af nære, tillidsgivende andre. Det gælder særligt, at der er en god barn-til-voksen interaktion som er præget af lydhørhed, indføling, nærhed og tilknytning. Herigennem udvikles selvtillid, selvværd og selvrespekt.

I Ravnholtklyngen viser vi interesse i, hvad børnene fortæller os, og fornemmer, hvilken stemning, de er i.

Fire vuggestuebørn leger sammen i et telt, og de skiftes til at hente sand og sandlege-tøj fra sandkassen til hinanden. Børnene tilbyder den voksne deres legetøjs-is i forskellige farver, og man taler om, hvilken smag de forskellige farver repræsenterer.

Livsduelighed hos det enkelt barn udvikles gennem leg og andre meningsfulde aktiviteter, hvor barnet gør sig erfaringer med forskellige sociale positioner.

Det pædagogiske personale skal invitere børn til at udtrykke sig respektfuldt og anerkende deres perspektiver og oplevelser af hverdagen. Herigennem får børn medbestemmelse og oplever at være betydningsfulde og medskabende af egne livsbetingelser. Samtidig får børnene erfaringer med vigtigheden af at være opmærksomme på andres oplevelser af, perspektiver på og meninger om verden.

Derudover skal barnets og personalets selvforståelse og handlemønstre udfordres i både lege og aktiviteter, hvor det ellers ville begrænse deres udvikling af livsduelighed og dannelse.

I Ravnholtklyngen arbejder vi blandt andet med udsættelse af behov og venten på tur ved vores samlinger. Børnene skiftes til at fortælle om deres weekend, og man kan se, at Eva er rigtig spændt på at få lov til at fortælle om sin oplevelse, men må lige vente til, Adam har fortalt sin historie.

Gåpåmod udvikles, når barnet udfordres følelsesmæssigt uden, at det overskrider dets grænser eller kompetencer. Det er vores opgave at introducere børnene for forskellige måder at håndtere konfliktfyldte situationer og følelser på samt give børnene mulighed for at eksperimentere med disse. Alle konflikter rummer en læring, som det pædagogiske personale kan være med til at skabe nye løsninger på fremadrettet eller introducere andre perspektiver på det skete.

Dette kan gøres i samarbejde med forældrene, som har et særligt indblik i det følelsesmæssige overskud hjemme.

Der skal være plads til at barnet kan vælge imellem de tilbudte aktiviteter og relationer for at gå egne veje, der bedre matcher deres trivsel, læring og udviklingsbehov. Dette skal vi kunne håndtere og samtidig sikre, at børnene deltager i de forpligtende dele af vores fællesskab. Det kræver en afvejning, hvor vi også må se det fra et børneperspektiv.

I garderoben opstår der dagligt udfordrende situationer hvor barnet er fortvivlet, når tøjet ikke vil som barnet vil. Her støtter personalet barnet verbalt og visuelt, så barnet alligevel når i mål.

Kjetil ligger på gulvet i garderoben. Den voksne spørger Kjetil om han ikke skal med sine venner ud og lege. Kjetil Svare, "skoene driller og de er med snørebånd". Den voksne sætter sig over for Kjetil og viser med sin egen sko hvordan man gør. Med lidt hjælp klare Kjetil at tage skoene på selv. Nogle dage efter overhøre den voksne Kjetil fortælle sine venner, at han selv kan snøre sine sko.

Kompetencer til deltagelse i fællesskaber er afhængigt af kvaliteten af de pædagogiske læringsmiljøer, vi som pædagogisk personale formår at skabe og videreudvikle både inde og ude. Her skal de 3 andre overordnede kompetencer inddrages. Det er vigtigt at vi kan tilbyde barnet forskellige roller i legen. Her skal også inddrages aspekter fra temaet social udvikling og de andre læreplanstemaer. Det vil give barnet et alsidigt miljø, hvor det kan afprøve sig selv både deltagende og iagttagende i selve aktiviteten.

Vi støtter børnene i at lege med forskellige kammerater. Dette gøres blandt andet ved at tilbyde forskellige legemiljøer som børnene kan vælge ud fra interesse. Dette skaber forskellige børnegrupper og muligheder for forskellige roller.

Adam og Eva leger far, mor og børn. Kjetil leger tit med dem, men skal altid være hund. I dag fortæller Kjetil at han ikke vil være hund. Adam kigger på ham og siger ” så kan du ikke være med”. Den voksne kommer over med et tæppe og spørger om Kjetil vil være med til at bygge en sørøver hule. Kjetil kan jo være kaptajn. Kjetil er med på ideen og før de for set sig om vil Adam og Eva også være med. Resten af eftermiddagen kan man høre Kaptajnen og de andre pirater lege.

De pædagogiske læringsmiljøer

Det er her de overordnede kompetencer kommer i anvendelse.

Vi kigger på vores struktur og processer løbende for at tilpasse de pædagogiske læringsmiljøer. Det gøres ved at arbejde med vores metoder til dataindsamling og reflektere og videreudvikle vores læringsmiljøer. Ledelsen fastholder fokus på implementering af de valgte metoder og giver plads til dette arbejde.

Det vil sige det pædagogiske personale og børn indgår i børneinitierede lege og vokseninitierede lege, aktiviteter og rutiner for at få øje på potentialer og muligheder.

Læringsmiljøet skal udfordre barnet i tilpasset grad og tilpasses den læring man håber på og dog stadigvæk give plads til al den uforudsete læring der kan opstå

Det er det pædagogiske personales sigte at få inddraget et demokratisk værdisæt i deres læringsmiljø på en anerkendende og respektfuld måde.

Alle børn skal gøre sig erfaringer med at indgå i forpligtende fællesskaber.

- Læringsmiljøet skal understøtte børn i at udtrykke deres følelser og håndtere konflikter hensigtsmæssigt uden at miste gåpåmod.
- Adgang til fællesskaber skal sikres for alle, men ikke i alle fællesskaber
- Der skal være mulighed for fordybelse, som er vigtigt i forhold til læring, udvikling og trivsel.
- Vi inddrager de andre læringstemaer for, at skabe et motiverende og alsidigt personligt udviklende læringsmiljø hele dagen.
- Vi skal omkring alle børn i arbejdet med hvordan vi udvikler vores læringsmiljø

I Ravnsholtklyngen har vi fokus på de 4 kompetencer engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetence til deltagelse, dvs.

- Vi etablerer en god barn-voksen relation, hvor barnet føler sig værdsat og respekteret, så der udvikles selvtillid, selvværd og selvrespekt.
- Etablerer læringsmiljøer, hvor barnet engagerer sig i leg og aktiviteter, således at de udforsker og erfarer sig selv og hinanden.
- Lærer børnene at håndtere konfliktyldte situationer, håndtere modgang uden at miste selvfølelse og de får en oplevelse af at kunne klare udfordringer.
- Skaber rammer, hvor børnene kan bruge deres nysgerrighed, undres og oplever fordybelse.
- Lærer børnene turtagning
- Har fokus på børnenes medbestemmelse

- Hjælper børnene med at udvikle mod og lyst til at deltage i aktiviteter, de måske ikke gjorde før
- Italesætter børnenes følelser
- Giver børnene mulighed for/hjælper med at barnet får mindst en ven

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstematet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

-Tager udgangspunkt i Det Fælles Børne- og Læringsyn

Social udvikling: ”At tilegne sig sociale kompetencer, betyder at barnet skal lære at kunne etablere fællesskaber med andre og at kunne samarbejde med andre”

Børns personlige og sociale udvikling vægtes højt hos os i Ravnsholtklyngen. De voksne prioriterer de nære relationer og understøtter børnenes sociale samspil med sigte på, at børnene kender og kan lide sig selv og får en tro på, at de kan mestre udfordringer i deres omverden.

I vores hverdag i daginstitutionen, udvikles barnets sociale kompetencer hele tiden. Her skal barnet øve sig i at forholde sig til andre i fællesskabet f.eks. ved at udvise omsorg og hjælpe andre, at kommunikere og lytte, at være i centrum, deles om ting og vente på tur.

Social kompetence udvikles i fællesskaber og gennem relationer til andre, f.eks. opfordre vi barnet til at hjælpe i venskaber, grupper og kultur. Det kan være at hjælpe en anden

med at hente et par strømper eller andet. Det kan også være at lade barnet deltage i praktiske gøremål, som borddækning, oprydning osv. Hos os kan det også lade sig gøre i vores madværksted, hvor der vil være mulighed for at se og røre ved forskellige mademner. En dag fik børnene en hel fisk og for nogen var det meget uvant og en oplevelse de snakkede længe om.

I samspillet mellem relationer og social kompetence indgår tre komponenter: empati, evne til tilknytning og sociale færdigheder. Et eksempel kan være at vi siger godmorgen til hinanden både børn og voksne. Vi alle kærer os om hinanden ved at spørge ind til hinandens hverdag og alle vil opleve at de er en del af fællesskabet i Ravnsholtklyngen.

Det pædagogiske personale arbejder på at skabe rammer der giver alle børn de bedste forudsætninger for at deltage og udvikle sig i fællesskaber. Det er fortrinsvis gennem legen at børn udvikler sig socialt. Børnene får her styrket deres sociale kompetencer, fantasi og kreativitet. I legen gives der mulighed for at blive nysgerrige, udvikle evnen til at udtrykke følelser og se og forstå andres behov.

Det er vigtigt at børnene også får fred til at lege, samt at der skabes gode rammer/læringsmiljøer for legen. Er nogen børn fordybet i en leg forsøger vi evt. at lade dem lege videre mens en aktivitet foregår. Eller de kan vende tilbage til legen bagefter. Vi som personale er aktive og medskabende i legen. F.eks. leger vi restaurant og den voksne er gæsten.

Det er i samspillet med andre at barnets empatiske evner udvikles. Nærværende pædagogisk personale fungerer som rollemodeller som barnet kan spejle sig i, og den sociale udvikling stimuleres ved at den voksne er tydelig og har en anerkendende tilgang til barnet. Endvidere at den voksne viser hvordan man kommunikerer.

Social kompetence er nøglen til fællesskabet, hvor børnene har mulighed for at udfolde sig -i leg, i samarbejde med andre om at løse opgaver. Det er vigtigt, at børn støttes i at danne venskaber og lærer, hvordan man bliver en del af en gruppe. Fællesskabet er konteksten for det enkeltes barns udvikling og læring. Det kan vi bl.a. gøre i lege, samarbejde og ved at løse opgaver i fællesskab. F.eks. gør vi meget ud af at vi hjælper hinanden. Til samling medinddrager vi barnet og opmuntre til at være aktiv deltagende, der samarbejder med andre og bliver taget med i demokratiske beslutningsprocesser. F.eks. ved samling give alle mulighed for at sige noget hvis de har lyst, samt lytte til hinanden og vente på tur.

Nogle børn kan have svært ved at få "adgang" til legefællesskaber, selv om de gerne vil deltage. Derfor må det pædagogiske personale guide i leg og kommunikation, ved at være tæt på barnet med henblik på at understøtte barnets deltagelse i fællesskaber. Vi arbejder bl.a. med differentielle fællesskaber, hvor vi opdeler børnene i mindre grupper.

På denne måde kan det pædagogiske personale bedre se børnenes individuelle ressourcer og tage højde for deres individuelle kompetencer og behov. Vi her i Ravnsholtklyngen tager altid udgangspunkt i barnets kompetencer og derved styrker dets selvværd. Vi benævner når de opnår nye kompetencer f.eks. at tage sko på, lyne lynlås.

Der skal være plads til at give udtryk for egne følelser og behov samtidig med, at børnene også forstår, at andre har de samme behov. Børn skal lære at sætte grænser for sig selv og sige til og fra. Et eksempel kunne være at lade børnene øve sig i at sætte ord på deres følelser og lade dem øve sig i at se en andens følelser. F.eks. kig lige på din ven, hvordan ser han/hun. Italesætte de forskellige følelser sur, glad, ked,

Hvis et barn kommer til at skubbe, fordi det er gået lidt hurtigt forbi, så hjælper vi lige på vej ved at sige: "tager du ham/hende lige i hånden og hjælper ham op". Så er tingene ofte gode igen.

Eksempler på hvordan vi som det pædagogiske personale i Ravnsholtklyngen, er med til at styrke den sociale udvikling:

- At vi lader barnet lege, samarbejde og løse opgaver i fællesskab.
- At vi medinddrager barnet og opmuntre til at være aktiv deltagende, der samarbejder med andre og der bliver taget med i demokratiske beslutningsprocesser.
- At vi opfordrer barnet til at hjælpe andre.
- At vi er gode rollemodeller for barnet.
- At vi tager barnet med til praktiske gøremål, som borddækning, oprydning, m.v.
- At vi respekterer barnets venskaber.
- At vi giver barnet tid og rum til at lege.
- At vi tager udgangspunkt i barnets kompetencer og derved styrke dets selvværd.
- At vi giver barnet redskaber til at finde og være en ven.

Kommunikation og sprog

"Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtiltagelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.

2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

-Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag/det fælles Børne- og lærings syn

Sprog er understøttende i alle læreplanstemaerne. I alle læreplanstemaerne er sprog, både verbal og nonverbal vigtig for at sprogliggøre tanker, behov og ideer som kan anvendes i sociale fællesskaber. Sproget bliver også brugt til formidling af læring og udveksling af erfaringer.

Det er gennem læringsmiljøet vi tilbyder børnene en bred vifte af sproglige læringsmuligheder og aktiviteter, der understøtter tilegnelsen af sprogforståelse, ordforråd, udtale og sætningsdannelse i sammen hængende der er meningsfulde for børnene. Gennem samtaler, spørgsmål, historiefortælling og leg hjælper vi børnene med at sætte ord på deres forskellige oplevelser.

Sproglige læringsmuligheder indtænkes i alle rutiner og i planlagte spontane og planlagte aktiviteter. Det er i de forskellige rutiner og aktiviteter børnene introduceres til nye begreber og forskellige udtryksformer såsom skrift-, symbol- og billedsprog.

Vi understøtter børns sproglige udvikling gennem kulturelle udtryksformer, fagte sange, rim og remser, sanglege, tegning, gennem kropslige aktiviteter, sansning i naturen, læsning af bøger, gennem leg både børnenes egen leg og rammesat leg af de voksne, samt barnets nonverbale kommunikation. Vi er bevidste om at tilrettelægge hverdagen således, at det styrker barnets sproglige udvikling, ved at understøtte og udfordre børnene sprogligt.

Rutiner

I hverdagens rutiner opstår der læringsmiljøer, hvor børnenes sprog bliver udviklet og udfordret, i forhold til kendte sammenhænge. I rutiner er der et fællesskab, hvor børnene laver noget sammen. Alle børn kan bidrage med det de kan, når der f.eks. dækkes bord. Nogen skal have mere hjælp af de voksne end andre børn. Kravene til opgaven kan differentieres så alle børn kan være med på en måde, så de får en oplevelse af at deltage i fællesskabet.

I rutiner hjælper børn ofte hinanden. F.eks. at sende vandet ned til et andet barn, hvis det beder om det. Børnene har styr på, hvad de skal i rutinerne, Det er genkendeligt. I de daglige rutiner, i lege og aktiviteter italesætter vi egen praksis og børnenes handlinger.

F.eks. Jeg sætter rullebordet her, og tager det varme mad og sætter det på bordet. Så kan du dele glassene rundt. Vi italesætter barnets handlinger. Ja, nu tager du tallerknerne og deler dem rundt.

I garderoben benævner vi tøjet, der snakkes med de børn der har behov for det, om rækkefølge, vejret og hvad det er relevant at tage på.

Når vi sætter ord på barnets handlinger, er vi med til at udvide barnets ordforråd, og vi hjælper barnet med at fastholde det, i dets handling og koncentration. Vi differentierer de sproglige udfordringer i forhold til de enkelte børns alder og sproglige kunnen.

Anerkendende tilgang:

Vi har et læringsmiljø med en sproglig anerkendende tilgang til børnene. Vi er anerkendende, når vi følger børnenes spor, agerer lyttende og er interesseret i samtalen med børnene. Børnene oplever vi har lyst til at kommunikere med dem og er interesseret i det de er optaget af. Vi er nysgerrige og stiller åbne spørgsmål. På den måde føler børnene sig set og anerkendt

Kvaliteten i samtaler mellem os og børnene er væsentligt og særligt betydningsfuldt for alle børn, også børn i udsatte positioner.

F.eks. når vi går ude på legepladsen med børnene, så kan vi spørge ind til den leg de leger. Der er måske nogen børn som leger juleaften. Vi spørger ind til legen, og pludselig er vi selv en del af legen, da vi interesser os for legen, og snakker om legen med børnene. Måske kommer vi med ideer, der kan udvide legen. Eller vi lytter interesseret til et barn, der fortæller hvad han eller hun har lavet hos farmor, og spørger ind til det barnet siger.

Inddragelse af børnene og følge børnenes spor i rutiner, leg og aktiviteter

Børneperspektiv betyder at vi viser respekt for nysgerrighed over for børnenes måde at forstå og erfare verden på.

Eks. I rutinen spisning, er det ofte børnene der tager initiativ til et samtaleemne. Som voksen følger vi barnets spor og spørger ind til emnet, vi prøver at få flere børn inddraget i emnet, og der bliver udvekslet erfaringer og ideer. Hvis ingen børn begynder at tale om et emne, finder den voksne på et emne, og starter snakken.

På legepladsen følger vi børnenes spor, ved f.eks. at gå hen til en gruppe børn der leger. Spørge undrende ind til hvad de leger, og måske deltager man i legen, på børnenes præmisser.

Det er ofte det samme vi gør om eftermiddagen, når børnene leger. Hvis et barn ikke er kommet i gang med at lege, kan vi sætte en leg i gang evt. med et andet barn. Vi prøver at få børnene til at kommunikere sammen om legen, og støtter op om deres ideer i legen.

I planlagte aktiviteter inddrager vi børnene. Hvis vi f.eks. skal male, vælger de farve, vi snakker om hvad de laver, og måske vil et barn hellere lave en drage end en kylling. Til samling får børnene lov til at vælge sange, og vi spørger ind til hvilke lege de gerne vil lege. Nogen gange kommer vi også med nye lege, som inspiration, og måske kan legen udvikle sig til en helt anden leg i samarbejdet mellem børn og voksne.

Leg

Den største del af børnenes dag i Ravnsholtklyngen går med leg. Før aktivitet om morgenen og efter frokost. Børnene har stor mulighed for selv at vælge hvad de vil lege og hvem de vil lege med.

De voksne støtter op om legene, og hjælper de børn der har svært ved at komme ind i legen.

Når børnene eksperimenter kommunikativt og sprogligt, får de erfaring med at aflæse, genskabe og udvikle en passende kommunikation i forskellige situationer og fællesskaber. Derfor må vi som voksne hjælpe børnene til at indgå i dialoger, hvor de skiftes til at være i en tale- og lytte position.

Legen er vigtigt som øve bane for børnenes nonverbale og verbale kommunikation, ordforråd og

Børnenes personlige og sociale udvikling styrkes gennem deres kommunikation med andre børn og voksne. Kommunikation skaber mulighed for at danne venskaber og åbne døre til legeaktiviteter. Vi hjælper de enkelte børn med at udtrykke deres følelser, meninger og handlinger i lege. Vi sætter ord på de enkelte børns følelser.

F.eks. Jeg kan se du ser sur ud. Eller vi giver udtryk for vores egne følelser, hvis vi f.eks. griner, hvis der er noget sjovt, og siger; jeg synes det er sjovt.

På den måde bliver vi selv og det enkelte barn tydelig over for de andre børn.

Vi understøtter børnene i at give udtryk for deres meninger og at lytte til hinanden. Vi hjælper dem med at komme med forslag i legen, hvis de har svært ved det.

F.eks. 2 børn leger, den ene er god til at komme med forslag, den anden er mere passiv i legen, kan ikke komme med input til legen. Det kan være det passive barn ikke har lyst til at lege, det de leger, og bliver ked af det. Det aktive barn forstår ikke hvad der sker. Vi hjælper begge børn, med at få sat ord på deres frustrationer og hensigter i legen.

Det er i legen vi som voksne kan anvende børnenes legeindhold som ideer til mulige samtaleemner og som pejlemærke for, hvad der kan være en udfordring for det enkelte barn.

Vi samarbejder med forældrene om de enkelte børns sproglige udvikling, i forhold til det enkelte barn og i forhold til børnefællesskabet.

I Allerød kommune bruges Learnlab og TRAS som vurderingsmateriale.

Refleksion

Vi udarbejder læreplanstræer og evaluerer ud fra evaluerings ark. Det giver god snak om aktiviteter. Vi optager film til ICDP, tager billeder og skrevet praksisfortællinger. Det er ud fra refleksionerne på evalueringsarket, vi har fået øje på, og kan ændre pædagogisk praksis.

I dagligdagen kan det se således ud, når vi arbejder med sproget, som vi gør gennem hele dagen:

At vi lytter interesseret og anerkendende til hvad børnene siger og vil fortælle og spørger indtil det.

- At vi hjælper børnene med at holde opmærksomheden på, hvad andre børn fortæller, ved at gentage hvad et andet barn har sagt, eller ved at sige; prøve at høre hvad Sofus siger. Børnene lærer at lytte til hinanden.
- At vi italesætter børnenes handlinger.
- Børnene får mulighed for at øve sproget i leg, rutiner og planlagte aktiviteter.
- At vi læser, synger og rimer med børnene.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relations dannelse udgår fra kroppen”.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

-Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag / det fælles Børne- og lærings-syn

I Ravnholtklyngen anvender og stimulerer vi alle sanser gennem alsidige opgaver, leg, aktiviteter og daglige rutiner ved brug af forskellige materialer og redskaber.

Vi lægger vægt på at alle sanser bliver brugt hver dag; især de primære, som er fundamentet, sammen med grundlegen, som er ens for alle børn i hele verden, for at barnet kan udvikle færdigheder. Pædagogerne er tilstede for, at støtte barnets udforskning og

eksperimentering med deres krop og dennes sanser og bevægelser, samt styrke kroppens udholdenhed. Når barnet er trygt i sine omgivelser vil det blive nysgerrig og selv finde på lege, som stimulerer dets motoriske udvikling, der udspringer af grundlegen; trille, gyng, kravle, pincetgreb, gå, kaste, gribe og meget mere.

Vores krop er vores sanselige tilgang til verden. Det er igennem kroppen, at barnet udforsker, nyder og eksperimenterer i og med miljøet og menneskene omkring os. Det kan være inde i huset, ude i naturen eller på for eksempel biblioteket.

Kropsbevidsthed er meget vigtigt for, at barnet får en god selvforståelse. Barnet skal kunne mærke sig selv i forhold til placeringen, af andre mennesker og i rummet. Vi understøtter dette ved at lade barnet danne sin egne erfaringer i "fri leg", i samspil med andre, men også ved planlagte aktiviteter hvor tænkning, hånd-øjekoordinering og kroppen samarbejder.

Ved samlinger og rytmik synger vi blandt andet sange, med børnene, som benævner kropsdelene, vi bevæger os; hopper, danser og så videre men hviler også til afslappende musik og sang.

Mange aktiviteter er bevidst udvalgt fra vores side, så barnet kan bruge sin krop; for eksempel skal barnet selv kravle op på puslebordet, dække bord og rydde af igen, dette hjælper også til, at barnet bliver mere selvhjulpent og i sidste ende uafhængig af de voksne.

Pædagogerne har skabt læringsmiljøer i alrummene, på stuerne og legepladsen, så barnet udfordres og inviteres til bevægelse eller stillesiddende aktiviteter ved bordet eller på madrassen, hvor det kan høre historier eller lytte til musik.

I Ravnsholtklyngen har vi fællessang, hvor alle børn og voksne deltager; i vinterhalvåret i vores store fællesrum, i sommerhalvåret udenfor i amfiteateret, på børnehavens legeplads. Efter sangen bliver alle låger åbnet og pædagogerne fordeler sig bevidst på hele legepladsen, så de står klar til, at lave forskellige aktiviteter med børnene, som appellerer til bevægelse, men også for at støtte børnene i de lege de selv vælger.

På legepladsen er der flere bakker, hvor der er plads til de lidt mere fysisk krævende lege; trille, løbe op og ned, lege tagfat eller klatre op og rutsje ned. I vores sandkasser, både i vuggestuen og i børnehaven, har barnet mulighed for, at få stimuleret finmotorikken, øje-håndkoordinering, fantasien, og for nogens vedkomne også smagssansen.

Et eksempel på, et tidspunkt på dagen, hvor mange sanser kommer i brug er frokosten; Inden vi skal spise, skal alle vaske hænder, her lærer barnet, at stå i kø, tæt på andre, (taktilsans), vaske hænder; mærke sæben, skummet og vandet. (taktilsans igen). Derefter kravler barnet selv op på sin stol (Vestibulærsansen). Barnet hjælper med, at dække bord, hælder selv op, både mad og drikke, og rydder selv af efter sig. Under selve spisningen er syns- lugte- og smagssansen i brug. Vi snakker også om maden, så høresansen bliver også brugt.

Ved bleskift kravler barnet selv op på puslebordet, (kinæstetiske sans), og får en tør ble, under bleskiftet, hænder det at, barnet står på den bløde puslepude, hvor barnets balance og Vestibulærsansen, bliver udfordret.

Det store barn, som sover inde, skal selv trække sin madras ind på sovestuen; det kræver koncentration, at navigere rundt med en bred og lang madras forbi madvogne, børn og voksne i en smal gang.

Praksisfortælling om en frokost:

Ved frokosten får børnene en tallerken hver, og de øser selv suppe op. Hvert barn får ligeledes et stykke brød, som de selv kan rive i små stykker og putte i suppen.

Drengen ved siden af pædagogen, prøver at få et stort stykke brød på skeen, men det lykkes ikke, brødkrummen falder ved siden af tallerken. Han peger på bestikket og pædagogen giver ham bestikbøtten.

Drengen tager en gaffel, og stikker i brødet med den – det lykkes for ham, at få fat i brødet. Da der ikke er mere brød i suppen, i tallerken, bruger han gaflen og derefter skeen for, at få resten af suppen op.

Efter flere forsøg opgiver han, men tager sit glas, der er fuld af vand og drikker al vandet. Derefter hælder han forsigtigt suppen, som er meget tynd, ned i sit glas, det lykkes til dels, men lidt af suppen røg ved siden af, det øser han op i glasset med hænderne. Så drikker han suppen.

Han griner stolt og hjælper en kammerat med, at gøre det samme med suppen, som han selv lige har gjort.

I Ravnholtklyngen har børnene mulighed for at udvikle deres motoriske færdigheder:

- Ved at lege på legepladsen.
- Ved at Lege på ture i skoven, og andre legepladser.
- Ved at Lege indenfor.
- Ved motoriske forløb som en aktivitet, både grov motoriske og finmotoriske aktiviteter.
- I rutiner ved at børnene selv tager tøj af og på, er med til at dække bord og selv at øse mad op.
- Ved at børnene får lov til at gå i bare tæer om sommeren på legepladsen, i sten, i sand og på græs.

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Vi bor op og ned af naturen, og har vores dagligdag i og omkring den. Børnene skal færdes hjemmевandt i den, og derved give muligheden for at turde at udforske, undersøge samt eksperimentere. I hverdagen tilsikre vi at der er så få afbrydelser så muligt, og vi er i øjenhøjde.

Tiden er en vigtig ressource for, at vi skaber et rum og rammer til undersøgelse af naturen. Voksne og børn er sammen om nysgerrighed og det at være optaget af noget. Derfor er vi bevidste om, at grankogler eksempelvis i den givende situation skal kastes med, og nødvendigvis ikke studeres som et naturfænomen en mus eller egern har spist af.

I Ravnsholtklyngen går børn og voksne på opdagelse i naturen, og er nysgerrige sammen på naturens rum. Vi ser uderummet og naturen som et vigtigt læringsrum i et alsidigt miljø. Dette giver rig mulighed for fordybelse og ro, samt fysisk udfoldelse. I naturen, er vi særligt bevidste om at vi ikke bare kan ”klikke” videre – men her bevæger vi os konstant i nuet. Vi giver tid og plads i hverdagen, så der altid er plads til fordybelsen. Naturens ramme, bevirker at vi ikke ser et behov for at klikke videre.

Som ansatte i Ravnsholtklyngen er vi bevidste om, hvornår vi går bagved, ved siden af og foran barnet i naturen. Vi skaber inspiration ved at vise og udføre lege. For eksempel hvad vi kan lege i et bestemt område af skoven, og giver de børn som mestrer, lov til at vise andre kammerater huler, insekter samt lege. Når vi går bag ved barnet sørger vi for autencitet og tillid.

Vi risikovurderer, hvor vi er på vej hen. Et eksempel kunne være at vi i skoven ofte finder vandhuller, som udfordres med våde tæer eller til vand til brystet. Og til spørgsmålet: "Er vandet koldt?". Svarer vi: "lad os prøve at mærke". At gå ved siden af, er vi sammen om at vælte en sten, og se hvad der er under. Vi opdager forskelligt, men er fordybet sammen i oplevelsen.

Der vil altid være plads til en underen og den fælles opmærksomhed, der kan opstå, samt muligheden for at guide og lede hen mod ny læring og viden. I naturen vil der ofte opstå en "hittepåsomhed", som kan tage både aktiviteter og samtaler mange forskellige steder hen og åbne døre til en ny verden. Hittepåsomheden virker, når vi taler en aktiv ind i en ramme, hvor fantasien får lov at leve.

Den voksne som er med, tager ejerskab for fantasirummet og det at være i stand til at gribe legene. Barn og voksen er bevidst om, at en pind er en pind, men i hittepåsomheden mødes vi i en fælles fantasiramme. Her kan vi opleve at træer, pin-de og søer kan blive til kæmper, pistoler og vulkan lava.

Vi ser ikke begrænsninger, men muligheder i naturen. Naturen rummer et udforsket område til opdagelse af den digitale kultur, som kan være en mulighed for at tage naturen med hjem, i perioder hvor dette er nødvendigt. Ydermere er der ofte planlagt besøg hos Nord-sjællands børnenaturcenter, Vestre hus, som kan være med til at give børnene en anderledes og lærerig oplevelse i og omkring naturen. Vi planlægger gennem året faste ture til Vestrehus, hvor både børn og voksne altid får en ny og spændende naturoplevelse med i bagagen.

I klyngen har vi en science tilgang som vægter en undersøgende tilgang, og åbner aktivt for inddragelse af naturen og naturfænomener som lys, luft, vejrfænomener og magnetisme. Herved ser vi en begyndende forståelse for lovmæssigheder i naturen og børns medfødte talfornemmelse, forståelse for størrelser og dermed en begyndende matematisk opmærksomhed.

Eksempelvis kan vi tælle sten, træer og dyr. En overskuelig ramme for simple regnestykker, kan også være at simulere plus og minus ved at fjerne eller tilføje sten i et afgrænset felt på joden sammen med børnene.

Vi tager udgangspunkt i børnenes eksisterende viden, underen og erfaringer, men udfordrer og forstyrrer samtidig deres aktuelle forståelse. Det udfolder vi i en proces som går fra det konkrete til det abstrakte. Eksempelvis fra regnorm til regnvand, hvor det pædagogiske personale skaber en Meta bro mellem den konkrete læring i hverdagen og samtidig har øje for naturvidenskabens forståelser og begreber.

Som voksne griber vi nysgerrigheden sammen med børnene, og erkender at erfaringsdannelsen engang imellem desværre må koste et dyreliv.

Naturen er skrøbelig, og vi skal passe på den. Derved har vi fokus på, hvordan vi opholder os i naturen, men også hvad vi kan bruge den til. Det tilstræbes at børnene bliver tryk i naturen på tværs af de fire årstider, samt får en god oplevelse i den. Vi sigter vi mod fremtidens Allerød' ambitioner, om målet for en bæredygtig kommune. Dette vil vi implementere i hverdagen og udfolde det i et børneperspektiv. Vi arbejder hen mod at gøre det såvel der hjemme i klyngen som ude i naturen. Herved tilstræber vi både en rød tråd i samarbejdet mellem daginstitution og hjem.

Gennem årstiderne besøger vi stederne i skoven flere gange, og ser hvilke spor som vi sætter på naturen. Vi finder ofte skrald, som kan være vores eget, hvilket giver anledning til meget snak. Det kan skabe en opmærksomhed på, hvordan vi passer på vores natur og hvordan vi kan hjælpe den godt på vej.

Der er løbende blevet arbejdet med tematikker som bæredygtighed, skraldesortering og dyrevenner. Vi tager ofte naturen med hjem i klyngen, for at udforske eller bruge elementer i kreative projekter. Der har i perioder også været krankogler på legepladsen til kastebane, eller grene til fiskestænger.

Det fælles pædagogiske grundlag:

I Ravnholtklyngen tager vi udgangspunkt i et læringssyn, der aktivt unddrager børnenes eksisterende viden og erfaringer, underen og spørgsmål, men som samtidig forstyrrer og udfordrer børnenes aktuelle forståelse. Vi er bevidste om at børn er selvstændige på hvert deres niveau, men samtidig har de også brug for omsorg, udfordringer, positive forventninger og tillid fra de voksne. Børnene skal udfordres, stimuleres og de har ret til at udvikle og lære i forskellige tempi.

Samspil med andre temaer:

Læreplans temaet Natur, udeliv og science ser vi i Ravnholtklyngen ikke som en isoleret læreplan i de styrkede læreplaner, men derimod som en læreplan der går hånd i hånd med de fem andre. I naturen, udelivet og science tilgangen bevæger vi konstant igennem den styrkede læreplan, hvor krop, sanser og bevægelse udfolder sig i en risiko villig leg. Kommunikation og sprog i form af gemmeleg, tag fat eller dåseskjul, og ikke mindst den alsidige personlige udvikling i form af forholdet til naturen og den måde som vi bevæger os og holder os i den.

Praksisfortælling fra Skovsneppe:

Det er juni måned og solen skinner gennem de grønne trækrone. To drenge går rundt i Skovbunden og leder efter små dyr mellem bladene. Morten og Niels finder en myre, og spørger Søren som er voksen i Skovsneppe, om han vil være med til at finde dyr sammen med dem.

Søren havde hørt de to drenge tale om, hvad det mon var for nogle myrer, som gik rundt netop her. Søren foreslår, at de kan kigge i en myre bog, som er medbragt i skoven. Morten og Niels skynder sig op til skovvognen, og leder ivrigt efter myrebogen. I bogen finder de både forskellige arter, myrens føde og hvordan myretuen egentlig ser ud inde i gangene ved myretuen.

Niels udbryder, at han så en myretue på vej hen til det sted som gruppen opholder sig i

dag. Morten foreslår at de kan besøge myrerne, og se nærmere på dem. Da de kommer frem til myretuen, prøver de at få et par myre til at kravle på armen, og de mydrer også rundt på skoene.

På afstand betragter de tre myretuen, og der kommer flere nysgerrige børn til. Nu er Morten og Niels i fuld gang med at fortælle de andre børn om myretuen, sorte og røde myrer og så videre. Et barn spørger om vi kan finde flere, og gruppen går nu på myre-ekspedition rundt i området.

I Ravnholtklyngen undrer vi os sammen med børnene:

- Vi går på opdagelse sammen i naturen.
- Vi går bagved, ved siden af og foran barnet.
- Vi taler om årstiderne.
- Vi er undersøgende sammen.
- Vi lærer at passe på naturen, ved at lære hvordan man færdes i den, at man tager sit affald med sig.
- Vi leger i naturen

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag / det fælles Børne- og lærings-syn

Kultur, æstetik og fællesskab

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn i Ravnsholtklyngen kan indgå i et ligeværdigt og mangfoldigt fællesskab, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.

Børn og kultur kan forbindes med de 3 K'er, som: kultur for børn, kultur med børn og kultur af børn! De to første kategorier for børn og med børn dækker en bred vifte af de kulturtyper, som mange børn i et eller andet omfang har kendskab til, herunder blandt andet teaterforestillinger, musik, og museer. Disse kategorier kræver, at voksne enten formidler kulturen, deltager i- eller præsenterer børnene for kultur.

Den sidste kategori kultur af børn eller børns egen kultur. Den bygger på forståelse af, at børn i sig selv er kulturskabende. Kort sagt kan man sige, at det er de kulturelle udtryk og værdier, børn selv frembringer – det er de kulturelt formgivende processer, der skaber mening og betydning for børnene i øjeblikket.

Det kan være udtryksformer som rim, ræmser, sange, vitser, lege, men også mere æstetiske udtryk som rytmer. I arbejdet med at udvikle børns kulturelle udtryksformer og værdier, er alle tre former for kultur vigtige at have for øje i det pædagogiske arbejde.

Læringsmiljøet skal understøtte, at alle børn får mangfoldige kulturelle oplevelser både som tilskuere og aktive deltagere, så deres engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed stimuleres. Alle børn skal have mulighed for at få erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier. De skal præsenteres for og have kendskab til forskellige kulturelle udtryksformer og værdier, hvor de kan udnytte og gøre brug af deres sanser via musik, maling, dans, teater osv.

”Når vi inddrager æstetiske læreprocesser i børns dagligdag, påvirkes deres udvikling og læring, ikke bare i nuet, men også langt ind i fremtiden. Æstetiske læreprocesser er i sig selv berigende og dannende. Samtidig kan de også gavne børns dannelse, læring og udvikling – ikke bare inden for billedkunst, men også på andre områder”

Begrebet æstetik i en bred betydning forstås som en naturlig del af hverdagens oplevelser. Det betyder at en æstetisk oplevelse kan ske overalt og i alt, hvor børn er sansende til stede. Det kan vi gøre ved at understøtte børns læring i kreative æstetiske processer ved at inspirere og tilbyde børn indtryk, som de kan bearbejde til et personligt og æstetisk udtryk.

Børns kreativitet kan vi voksne fremme ved at skabe et miljø, der stimulerer børnene til at gøre opdagelser og udforske deres omverden. Den voksne kan facilitere spontane eller planlagte pædagogiske aktiviteter med henblik på at fremme børns æstetiske udtryk.

Traditioner, rutiner og kulturel praksis

Børnene bliver præsenteret for Ravnsholtklyngens traditioner. Dels de årstidsbestemte aktiviteter som f.eks. påske, fastelavn og jul, eller de tilbagevendende aktiviteter som storebørns gruppe, sommerfest og bedsteforældredag. Traditionerne er med til at styrke fællesskabet, til at give os et fælles udgangspunkt dermed en fælles kultur. Traditionerne integreres i børnene, som en del af den danske kultur. Vi har fokus på fællesskaber i alt, hvad vi gør i den pædagogiske praksis.

Eksempel fra praksis – rutiner

Børnene sidder ved bordet og spiser frokost. Et barn har taget glasset med vand op til munden og puster i det, hvilket resulterer i, at et andet barn imiterer det første barn og puster i det. Børnenes gentagende udforskning med genstande giver erfaringer og færdigheder, der skaber en fælles oplevelse, hvor de øver og bliver klogere på sig selv og andre.

Et andet eksempel der beskriver vores samlinger. Børnene skiftes til at vælge sang fra en sangmappe med billeder, som de fleste kender til. Det giver et fællesskab mellem børnene. Det giver det enkelte barn mulighed for at vælge, hvad det vil synge. Sangene skiftes ud efter årstid og højtid. Til fastelavn sørger de voksne for i god tid at lære børnene fastelavnssangene og tilsvarende til jul med julesangene.

Vi har mulighed for at benytte os af ladcykler, gåture samt den offentlige transport til planlagte aktiviteter i lokalområdet. Det er fx lokalteater, højtider i kirken, musikskolen, Vestrehus osv.

Vi arbejder med, at børn får kendskab til deres nærmiljø, fx i form af besøg hos hinanden til fødselsdage, biblioteket og øvrige kommunale tilbud såsom forløb hos naturvejleder og plejehjem. Vi ser naturen, legepladsen og lokalområdet som et oplagt æstetisk læringsmiljø. Den omkringliggende natur bruges som et rum, hvor børnene lærer at sanse og eksperimentere med naturens materialer. Omdrejningspunkt for den æstetiske læreproces er krop og sanser. Sanserne vil på samme måde være primære i oplevelsen af naturen – man ser, hører, mærker og dufter naturen.

Når vi igangsætter æstetiske aktiviteter, oplever børn at mestre en kulturel udtryksform, som kan lede til et positivt selvbillede. De voksne er medskabende i den æstetiske læreproces, der bidrager til, at børnene får en mangfoldig kulturel oplevelse og bliver aktive deltagere. Børnene får kendskab til forskellige kulturelle udtryksformer og værdier gennem musik og sange (sound Box, instrumenter, deres stemmer), litteratur, tegning, maling, ler mm. Vi følger barnets spor og giver dem plads, tid og rum til fordybelse og nærvær i den kreative proces.

Et eksempel fra praksis beskriver børns tilgang til kultur. Nogle af de store børn i børnehaven kommer ofte og beder om at høre noget musik, de kan danse til. Så sætter vi fx den nyeste playliste med MGP på Sound Box eller en lille højtaler. Der bliver hoppet og danset, mens vi voksne kigger på som publikum, som i det rigtige MGP forum.

Børnene viser, at de har en kulturel forståelse ved at imitere og skabe nye rammer for den kultur, de gennem medierne bliver inspireret af. Andre gange sætter vi en lydhistorie på med HC. Andersen, og efterfølgende taler vi med børnene om eventyr og fantasi. Det kan give nogle spændende fortællinger og tegninger efterfølgende.

Leg

Børnene bliver inspireret af de indtryk de modtager fra omverdenen. Når vi voksne læser historier højt for dem fra bøger, som de har valgt eller vi vælger, så er vi med til at berige og understøtte deres kulturelle værdier.

F.eks. begynder børnene at lege videre på den troldehistorie, de lige har hørt. De begynder at lege bukkebruse og videreudvikler på legen, så legen bliver oplevet og fortolket med nye input.

Et andet eksempel beskriver nogle drenge, der leger robotleg. Pigerne synes, det ser sjovt ud, og vil gerne være med. De bliver så til prinsesser, som robotterne skal fange, dermed oplever og sanser gennem den fangelege, børnene har taget initiativ til et fælles tredje, at legen er central, hvor der er plads til prinsesser og robotter.

Inddragelse af børnene og følge børnenes spor i børnenes perspektiv.

Praksiseksempel når vi går tur med børnehavebørn - Vi skal i skoven og finde en "told". Et barn fortæller, hun ved hvor trolden er, og får lov til at vise vej. Vi går hen til skoven og barnet er overbevist om, hvilken vej vi skal. Vi kommer længere og længere ind i skoven, men vi finder ingen told.

Undervejs kommer nogen børn i tanke om forskellige løbe lege vi kan lege, som vi alle deltager i. Vi ved, vi skal ned til en sø, men vi kan ikke finde søen. Da vi endelig finder vi søen, er der et andet barn, der ved hvor trolden er, så hun får lov til at vise vej. Vi kommer længere og længere ind i noget krat med mange myg, men finder ikke trolden. Til sidst går vi hjem, men har haft en god og spændende tur. Børnene har deltaget aktivt, de oplever at udforske og at lære hvem de er i kraft af deres egne initiativer og gennem et fællesskab med de andre børn.

I vuggestuen kan følgende eksempel beskrive, hvordan børnene lader sig inspirere af hinanden og selv begynder at udforske og opleve gennem deres sanser. Børnene har plantet deres egne planter i plantekasserne. Hvorefter de begynder at vande dem. Børnene får hurtigt fornemmelse for, at man også kan vande fliserne, hvor der ligger noget sand. Der opstår mønstre og streger fra vandets stråler. Hovsa der kom også vand på fødderne, som gør dem dejligt våde. Fokus fra den ene aktivitet ændrer sig til en ny, hvor børnene begynder at eksperimentere med vandet.

Fællesskab gennem relationer:

- At børn lærer hvordan de kan deltage i de sociale fællesskaber på egne præmisser, men sammen med andre.
- At motivere børn til at deltage i æstetiske aktiviteter, der fremmer børnenes oplevelse af sig selv som et værdifuldt medlem af et fællesskab.
- At skabe rum for at børnene kan udfolde sig kreativt og kulturelt.
- At børnene får mulighed for at definere deres egen kulturelle ståsted og gøre sig erfaringer med andres.
- At børnene lærer at samarbejde og at blive klædt på til at tackle modspil.
- At støtte børnene i at give udtryk for egne følelser og meninger, og samtidig gøre erfaringer i at kunne lytte til andre.
- At børnene lærer at acceptere forskelligheder og ser det som en styrke.

- At børnene oplever at have fælles oplevelser med andre og er en del af børnefællesskabet, hvor der også knyttes venskaber.

Udsatte børn

I kreative aktiviteter har alle børnene mulighed for at udtrykke sig på sin egen måde og med de kompetencer, hvert enkelte barn har.

Eksempel et barn kommer hele tiden i konflikt med de andre børn. Følgende aktivitet er initieret af en voksen. Der er på en skovtur samlet en masse grene og pinde sammen, som en mindre gruppe børn kan bygge et lille hus af. Den voksne går ind og guider børnene. Hun hjælper dem med, hvordan de kan hjælpe hinanden. Så der er nogen der holder, og andre kan lime pindene sammen. Der opstår et fællesskab mellem børnene om at samarbejde om at lave huset. Den voksne støtter børnene i, at de skal lytte til hinanden og hjælpe med at udføre hinandens idéer.

Når vi maler på sten eller andre materialer, er målet ikke et færdigt og kønt produkt. Alle børn kan deltage på lige fod, hvor de eksperimenterer med farver, og erfarer at man ikke altid behøver at male med en pensel. Udsatte børn kan lære meget om deres egen livsverden gennem æstetiske aktiviteter. Æstetiske oplevelser opstår, når der er nærvær og fordybelse.

For eksempel når en mindre gruppe drenge, der er meget optaget af at samle sten med forskellige udformninger og farver på legepladsen. De sanser ikke tid eller sted, når de efter en time kommer hen til en voksen og stolt viser alt det "guld" de har fundet.

Når vi arbejder med kultur og æstetik i Ravnsholtklyngen

- Fejrer vi de forskellige højtider og traditioner der er i klyngen.
- Tager vi på ture.
- Laver aktiviteter med forskellige materialer.
- Eksperimenterer med forskellige udtryk og materialer.
- Lærer vi forskellige medier at kende.
- Følger vi børnenes initiativer og ideer.
- Synger og danser vi.
- Klæder os ud.
- Giver mulighed for/inspirerer vi til forskellige rollelege.

Evalueringsskultur

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringsskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringsspraksis i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

Hvordan skaber vi en evalueringsskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Vi læner os igen helt op ad Det fælles Børne og Læringsyn i Allerød kommune. Derfor er man som medarbejder i Ravnsholtklyngen forpligtet til at reflektere professionelt over egen praksis og skal medvirke til at evaluere og dokumentere vores og egen pædagogiske praksis.

Vi er som professionelle altid i refleksion over vores egen praksis og bruger børnenes og de unges feedback til hele tiden at videreudvikle vores egen og fælles praksis. Vi prioriterer systematisk viden og kvalitetsudvikling i arbejdet med børn og unge. Vi arbejder evidensbaseret, har fokus på det der virker og har fokus på systematisk opfølgning og evaluering af vores pædagogiske processer.

Ledelsen udarbejdede i starten af 2019 en strategispil for arbejdet med den nye styrkede læreplan. Vi er optagede af at Ravnsholtklyngen er præget af faglige begejstring og professionelle læringsmiljøer. Dette for at hæve den pædagogiske kvalitet i Ravnsholtklyngen.

Pilen understreger at vores fokus i alt pædagogisk refleksionsarbejde i 2019 har taget udgangspunkt i barneperspektivet og øvelsen i at blive bedre til at få øje på dette samt følge børnenes spor.

En vigtig faktor for ledelsen er medinddragelse af alle personaler. Denne første udgave af Ravnsholtklyngens Styrkede nye Pædagogiske Læreplan er således et fælles værk forfattet af alle pædagoger, vores 3 pædagogiske ledere samt klyngeleder. Vores pædagogiske medhjælpere har været medinddraget i debatter, fælles læsning samt vægaviser undervejs i skabelsesprocessen.

Vi har fulgt vores strategipil og har genbesøgt denne på vores ledelsesmøder. Således har vi kunne følge progressionen eller udpege, hvor vi havde brug for hjælp. Strategipilen og vejen til målet hænger i alle afdelinger og er også på p møder blevet genbesøgt. Vores Faglige Fyrtårne har arbejdet refleksivt og gået forrest i de processer vi har skabt omkring udfærdigelsen af denne Læreplan, men også i forhold til at styrke refleksionen i den enkelte afdelinger.

Der har således været et meget fint samarbejde mellem de pædagogiske ledere og de faglige fyrtårne om netop dette med at skabe en systematisk evalueringskultur i klyngen. Vi arbejder i Ravnsholtklyngen refleksivt på møder med vidensdeling på tværs og arbejder strategisk med kompetenceudvikling og kapacitetsopbygning i vores pædagogiske læringsmiljøer.

Understående er eksempler på, hvordan vi arbejder med at etablere en systematisk refleksions- og evalueringskultur:

Systematikken består i, at vi sørger for at der er de rammer, der skal til for at der kan arbejdes med evalueringskulturen.

- Afsætte tid på afdelings/team og stuemøder til arbejdet
- Faste punkter med forpligtende refleksion på p-møder.
- Fælles temadage med eksempelvis ICDP, hvor alle medbringer video eller billeder med fokus på barneperspektivet.
- Arbejde og øve os i at italesætte undringer i dagligdagen ex. I rutine situationer.
- Udvikling af læringsmiljøer – på sigt og i dagligdagen.

Vi har valgt at anvende nedenstående værktøjer:

- Læreplanstræ.
- Refleksionsark.
- Skema til handling.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Her kan I fx kort beskrive, hvordan evaluering af læreplanen kan ses i forhold til jeres evalueringskultur i hverdagen.

I Ravnholtklyngen bruger vi læreplanstræet til planlægning af aktiviteter inden for et tema.

Vi bruger skema til handling og evaluerer med refleksionsarket, som vi har videre-udviklet med refleksions-spørgsmål.

Hjælpe spørgsmål til refleksionsbladet.

Aktivitet Hvilke mål forholder vi os til, i vores pædagogiske aktivitet? Hvilke tegn ser vi efter?	 Markér alt Smart opslag
Praksisfortælling Vi skriver en praksisfortælling og billeder eller optager en film. Hav fokus på målene i filmen og i fortællingen.	
Faglig refleksion Brug de 8 temaer for godt samspil til ICDP Refleksionsspørgsmål 1: Hvad lykkes vi med og hvorfor? 2: Var der andre positive resultater der overraskede os? 3: Hvad gik mindre godt og hvorfor? 4: Hvordan tror vi barnet/børnene oplevede aktiviteten? 5: Hvordan oplevede de voksne aktiviteten? 6: Hvad kunne vi have gjort anderledes og hvordan tror vi det vil påvirke aktiviteten og børnenes oplevelse af aktiviteten?	
Evaluering 1: Hvad er det bedste, vi tager med? 2: Hvad har vi lært? 3: Hvordan vil vi bringe den nye viden i spil i næste aktivitet?	
Næste praksis Næste gang prøver vi at:	

Som redskab til indsamling af information til videreudvikling af vores læringsmiljøer bruger vi ICDP og praksisfortælling

Ved ICDP understøttes udviklingen af en sensitiv og følelsesmæssig kommunikation mellem pædagogen og barnet, for at skabe en positiv og udviklingstøttende relation imellem dem.

I ICDP arbejdes der med 8 temaer og et godt samspil

OTTE TEMAER FOR GODT SAMSPIL

icdp International Child Development Programme
Dansk Center for ICDP
Center for Relationsprofessionisme

Vi planlægger og reflekterer på stuemøder og bruer de indsamlede data til udvikling af ny praksis.